

หนังสือ
1, 2
2511

หนังสือ
1, 2
2511

ที่ระลึกไข่มุกเปิด
ที่ทำการศาลจังหวัด
และศาลแขวงหนองหารสัปดาห์
14 มีนาคม 2511

642 / 21 ส.ค. 2511

หอสมุดแห่งชาติ
Library of Thailand
www.library.go.th

23

154

เลขทะเบียน.....
ค.ม.
เลขหมู่..... ๖๘ ๒๕๖
วันเดือนปี.....

**ฯ พณฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม**

นโยบายของกระทรวงยุติธรรม ที่เกี่ยวกับการพัฒนา
นโยบายความมั่นคงแห่งชาติก็มีในเรื่องที่จะต้องมีความดี ให้
เหมาะสมกับสภาพของบ้านเมือง เพื่อที่จะให้ความร่วมมือแก่
ประชาชนพลเมืองต้องมีกฎหมายที่ดี ให้ความยุติธรรม ให้
สิทธิเสรีแก่ประชาชนพลเมือง แล้วก็ต้องมีตุลาการที่ดี นี่เป็น
นโยบายของกระทรวงยุติธรรม และต้องดำเนินการป้องกัน
หรือจะจัดไปในทางที่จะให้ตุลาการมีอิสระในการพิจารณา
พิพากษาคดีจริง ๆ นี่เป็นหลักนโยบายที่เกี่ยวกับความมั่นคง
แห่งราชอาณาจักร ซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม และ
เป็นหน้าที่ของกระทรวงทบวงการทั้งหลาย ที่ควรจะต้อง
ร่วมมือเพื่อให้เป็นไปดังที่ผมเรียนมานี้

พระยาอรรดการิณินธ์

นายสัญญา ธรรมศักดิ์
อธิการบดีศาลฎีกา

ท่านอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓ ขอคำขวัญของข้าพเจ้าในพิธีเปิดอาคารศาล
จังหวัดนครราชสีมา ข้าพเจ้าก็มีอาชวาทขอร้องได้ แม้จะได้กลายสภาพเป็นข้าราชการ
ตุลาการมานานแล้วก็ตามที เพราะข้าพเจ้ามีใจรักและเคารพศาลยุติธรรมอยู่ไม่มีวัน
เสื่อมคลาย

ศาลจังหวัดนครราชสีมา เป็นศาลใหญ่ที่สุดโดยปริมาณคดีความในบรรดาศาล
ส่วนภูมิภาค ฉะนั้นการที่ทางราชการได้จัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นใหม่ เพื่อความสะดวก
และคล่องตัวในการปฏิบัติราชการขึ้นเป็นอย่างมากเช่นนี้ จึงเป็นข้อควรภาคภูมิใจเป็น
อย่างยิ่ง แต่ทว่ากับใจเป็นส่วนประกอบสำคัญของมันและกันในชีวิตมนุษย์ฉันใด ศาลกับ
ผู้พิพากษาเป็นส่วนประกอบสำคัญของมันและกันในชีวิตของราชการตุลาการฉันนี้

ขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมา จงสถิตยสถาพรและบริสุทธิยุติธรรมตลอดกาลนาน

สัญญา ธรรมศักดิ์

นายประกอบ หุตะสิงห์
ประธานศาลฎีกา

ออกติ ๔ ประการ คือ รัก โลภ โกรธ หลง
ที่คอยบ่อนทำลายความเที่ยงธรรมของผู้พิพากษานั้น
ย่อมจะกำจัดเสียได้โดยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์
สุจริตก่อนหน้าที่ย่างแน่นและเกื้อเกื้อ

ประกอบ หุตะสิงห์

นายประกอบ หุตะสิงห์
ประธานศาลฎีกา

ออกติ ๔ ประการ คือ รัก โลก โกรธ หลง
ที่คอยบ่อนทำลายความเที่ยงธรรมของผู้พิพากษานั้น
ย่อมจะกำจัดเสียได้โดยการยึดมั่นในความซื่อสัตย์
สุจริตก่อกำเนิดที่อย่างแน่นและเกื้อเกื้อ

ประกอบ หุตะสิงห์

นายถำธร หันตุลาภ
 อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
 อดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม
 ผู้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

“กระทรวงยุติธรรมกระหน่ำและเชื่อมั่นอยู่เสมอว่า ถ้าสามารถจะจัดให้ศาลยุติธรรมได้เป็นที่ไว้วางใจของคนทั้งหลายแล้ว ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศชาติมีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยถึงที่ทุกท่านปรารถนา ทั้งนี้จึงได้พยายามโดยเต็มกำลังความสามารถที่จะทะนุบำรุงความยุติธรรมนี้ ให้คงอยู่ในบ้านเมืองด้วยการจัดให้มีผู้พิพากษาที่ดี และสามารถทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดี ด้วยความเป็นอิสระและเที่ยงธรรม จึงหวังว่า ท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย คงจะร่วมมือกันส่งเสริมฐานะและความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อผู้พิพากษาทั้งหลาย จัดได้ทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมได้โดยมั่นคงตลอดไป”

ถำธร หันตุลาภ

นายกำธร พันธุลาภ
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
อดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม
ผู้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

“กระทรวงยุติธรรมกระหน่ำและเชื่อมั่นอยู่เสมอว่า ถ้าสามารถจะจัดให้ศาลยุติธรรมได้เป็นที่ไว้วางใจของคนทั้งหลายแล้ว ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศชาติมีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยถึงที่ทุกท่านปรารถนา ดังนั้นจึงได้พยายามโดยเต็มกำลังความสามารถที่จะทะนุบำรุงความยุติธรรมนี้ ให้คงอยู่ในบ้านเมืองด้วยการจัดให้มีผู้พิพากษาทิติ และสามารถทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดี ด้วยความเป็นอิสระและเที่ยงธรรม จึงหวังว่า ท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย คงจะได้ร่วมมือกันส่งเสริมฐานะและความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อผู้พิพากษาทั้งหลาย จัดได้ทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมได้โดยมั่นคงตลอดไป”

กำธร พันธุลาภ

นายบวรจบ เต้าวรรณ

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ประชุมฯ หุ่ขุดหินปูนใน วิธานวธิ โดวโห
ถาดตยฺฆู ดมอชยฺฆู อ ตราชวงคิ วเล
คฺฉินทญฺญา คิงพริทคฺฉวยควาวิ ควาณถาคคไนวอิ
จติการงาน วิภาณนธวิฐมิตฺ เขาฬเอยฺงไทรสาหารโค
รททกนิทาย รากก มหานิปาท

นายบรรจบ เต้าวรรณ

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ปฐมา พุทธิพงษ์ใน วิธนาวิ โลวิ
 ลาสตูลู ดนตูลู อ ดราชวดี วเล
 ฐมนัฐา ดินรอนคัยควาวิ ความดลาในวิ
 จิตการณ วิลาณธวัณนิต เขพเญในราชการโด
 รททกนิภย รากก มหานิปาก

พลโท ธงเจิม ศักดิ์วัฒนา
แม่ทัพกองทัพบกที่ ๒

อำนาจตุลาการอันเป็นอำนาจสูงสุดอย่างหนึ่งในอำนาจอธิปไตยทั้งสาม
ของชาติ จะได้รับความเคารพเทือกทูนไว้วางใจจากมวลชน ก็อาศัยสถาบัน
ศาลเป็นผู้ดำเนินการ ถ้าเรามีที่ทำการศาลอันสง่างาม และมีบุคลากรผู้ทรง
คุณวุฒิเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ให้เป็นไปตามทวิบทกฎหมาย
และครองธรรม ก็จะมีเพิ่มความเคารพและเทือกทูนมากยิ่งขึ้น

พลโท ธงเจิม ศักดิ์วัฒนา

พลโท ธงเจิม ศักดิ์ขนิษฐ
แม่ทัพกองทัพบกที่ ๒

อำนาจตุลาการอันเป็นอำนาจสูงสุดอย่างหนึ่งในอำนาจอธิปไตยทั้งสาม
ของชาติ จะได้รับความเคารพเทือกทูนไว้วางใจจากมวลชน ก็อาศัยสถาบัน
ศาลเป็นผู้ดำเนินการ ถ้าเรามีที่ทำการศาลอันสง่างาม และมีบุคลากรผู้ทรง
คุณวุฒิเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ให้เป็นไปตามทวิบทกฎหมาย
และครองธรรม ก็จะช่วยเพิ่มความเคารพและเทือกทูนมากยิ่งขึ้น

พลโท ธงเจิม ศักดิ์ขนิษฐ

นายสวัสดิ์วงศ์ ปฏิทัศน์
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ศาลสถิตย์ยุติธรรม เป็นสถาบันอันทรงเกียรติและควรแก่การยกย่อง ในฐานะที่เป็นสถานที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางศาลของประเทศตามรัฐธรรมนูญ และดำรงความยุติธรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนและบ้านเมือง ทว่าผู้พิพากษาของศาลก็ต้องเป็นผู้ที่มีเกียรติเชื่อถือได้ และควรแก่การยกย่องโดยแท้จริง ศาลจึงมีความหมายถึงกล่าว

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอันมาก ที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้สร้างขึ้นใหม่ เป็นศาล ๑๖ บัลลังก์ ใหญ่ที่สุดสำหรับศาลในหัวเมือง นับว่าเป็นศาลที่สง่างามและมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง

สวัสดิ์วงศ์ ปฏิทัศน์

นายสวัสดิ์วงศ์ ปฏิทัศน์
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ศาลสถิตย์ยุติธรรม เป็นสถาบันอันทรงเกียรติและควรแก่การยกย่อง ในฐานะที่เป็นสถานที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางศาลของประเทศตามรัฐธรรมนูญ และดำรงความยุติธรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนและบ้านเมือง ทว่าผู้พิพากษาของศาลก็ต้องเป็นผู้ที่มีเกียรติเชื่อถือได้ และควรแก่การยกย่องโดยแท้จริง ศาลจึงมีความหมายถึงกล่าว

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอันมาก ที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้สร้างขึ้นใหม่ เป็นศาล ๑๖ บัลลังก์ ใหญ่ที่สุดสำหรับศาลในหัวเมือง นับว่าเป็นศาลที่สง่างามและมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง

สวัสดิ์วงศ์ ปฏิทัศน์

นายสุธี โรจนธรรม
 ผู้พิพากษาศาลฎีกา
 อดีตอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

ความสามัคคี ข่อมทำให้เกิดความงาม ความเจริญ ความสุข
 สามารถทำให้กิจการยากง่ายใหญ่่น้อย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุธี โรจนธรรม

นายสุธี โรจนธรรม
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
อดีตอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

ความสามัคคี ข่อมทำให้เกิดความงาม ความเจริญ ความสุข
สามารถทำให้กิจการยากง่ายใหญ่่น้อย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุธี โรจนธรรม

นายท่านอง คิควนนท์

อธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

ในขณะนั้นความเจริญทางวัตถุไหลบ่าเข้าไปในทุกหนทุกแห่ง อาจมาในรูปของ
อารยธรรมความสะดวกสบายสนุกสนานอันเป็นที่ต้องการของคนส่วนมาก เมื่อมีความ
ต้องการมากก็ต้องมีการหาเงินมาแลกสิ่งเหล่านั้นให้ได้มา เข้าถึงขั้นไหนหาได้ไหนหาเอา
แต่คนที่หาได้มีจำนวนจำกัด คนส่วนมากจึงเศร้าเปล่าอูรา ปรากฏว่าได้มีการละเมิด
กฎหมายและนิติธรรมขึ้นโดยทั่วไป มาถึงระยะนี้การทำความดีก็ยังเป็นที่สงสัยว่าทำ
เพื่ออะไร อาจมีคำตอบว่าการทำความดีที่พึงประสงค์คือ ทำความดี เพื่อความดี ซึ่ง
จะเข้าใจยากพอๆ กับทำงานเพื่องาน แต่อาจจะกล่าวได้โดยใช้คำของเราที่ว่า “ปฏิบัติ
หน้าที่โดยธรรม” เมื่อเราปฏิบัติหน้าที่ของเราโดยดีที่สุดแล้ว นั่นแหละเป็นความดีที่จะตก
อยู่กับส่วนรวม เมื่อนั้นอิทธิพลของความเจริญในทางวัตถุไม่สามารถจะครอบงำได้ เรา
จะยังเป็นคนที่ได้รับความนับถือและมีค่าควรแก่ความเป็นคนอยู่

ท่านผู้หนึ่งได้เขียนไว้เป็นที่น่าสนใจ

ผู้ถืออาวุธย่อมตายด้วยคมอาวุธอันใด

ผู้ที่มีใจโหดเหี้ยมอำมหิต ย่อมตายด้วยใจโหดนั้น

ผู้สอนให้อาวุธอันใดก็ย่อมมีผู้ให้อาวุธมา

ผู้สอนให้อาวุธอันใดก็ย่อมมีผู้ให้วิธีมา

ผู้ซึ่งปรารถนาถอยล่าแล้วหนีแล้วหนี อังคณาจารย์ผู้สอนแล้วแล้วแล้ว

ท่านอง คิควนนท์

นายท่านอง คิควนแท้

อธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

ในขณะนั้นความเจริญทางวัตถุไหลบ่าเข้าไปในที่ทุกหนทุกแห่ง อาจมาในรูปของ
อารยธรรมความสะดวกสบายสนุกสนานอันเป็นที่ต้องการของคนส่วนมาก เมื่อมีความ
ต้องการมากก็ย่อมมีการหาถิ่นแสวงหาสิ่งใหม่ให้ได้มา เข้าถึงขั้นใครหาได้ใครหาเอา
แต่คนที่หาได้มีจำนวนจำกัด คนส่วนมากจึงเศร้าเปล่าอูรา ปรากฏว่าได้มีการละเมิด
กฎหมายและนิติธรรมขึ้นโดยทั่วไป มาถึงระยะนี้การทำความดีก็ยังเป็นที่สงสัยว่าทำ
เพื่ออะไร อาจมีคำตอบว่าการทำความดีที่พึงประสงค์คือ ทำความดี เพื่อความดี ซึ่ง
จะเข้าใจยากพอๆกับทำงานเพื่องาน แต่อาจจะกล่าวได้โดยใช้อำนาจของเราที่ว่า “ปฏิบัติ
หน้าที่โดยธรรม” เมื่อเราปฏิบัติหน้าที่ของเราโดยดีที่สุดแล้ว นั่นแหละเป็นความดีที่จะตก
อยู่กับส่วนรวม เมื่อนั้นอิทธิพลของความเจริญในทางวัตถุไม่สามารถจะครอบงำได้ เรา
จะมีเป็นคนที่ได้รับนิยมนับถือและมีค่าควรแก่ความเป็นคนอยู่

ท่านผู้หนึ่งได้เขียนไว้เป็นที่น่าสนใจ

ผู้ดีอาจอยู่คนเดียวด้วยคนเลวอยู่คนเดียว

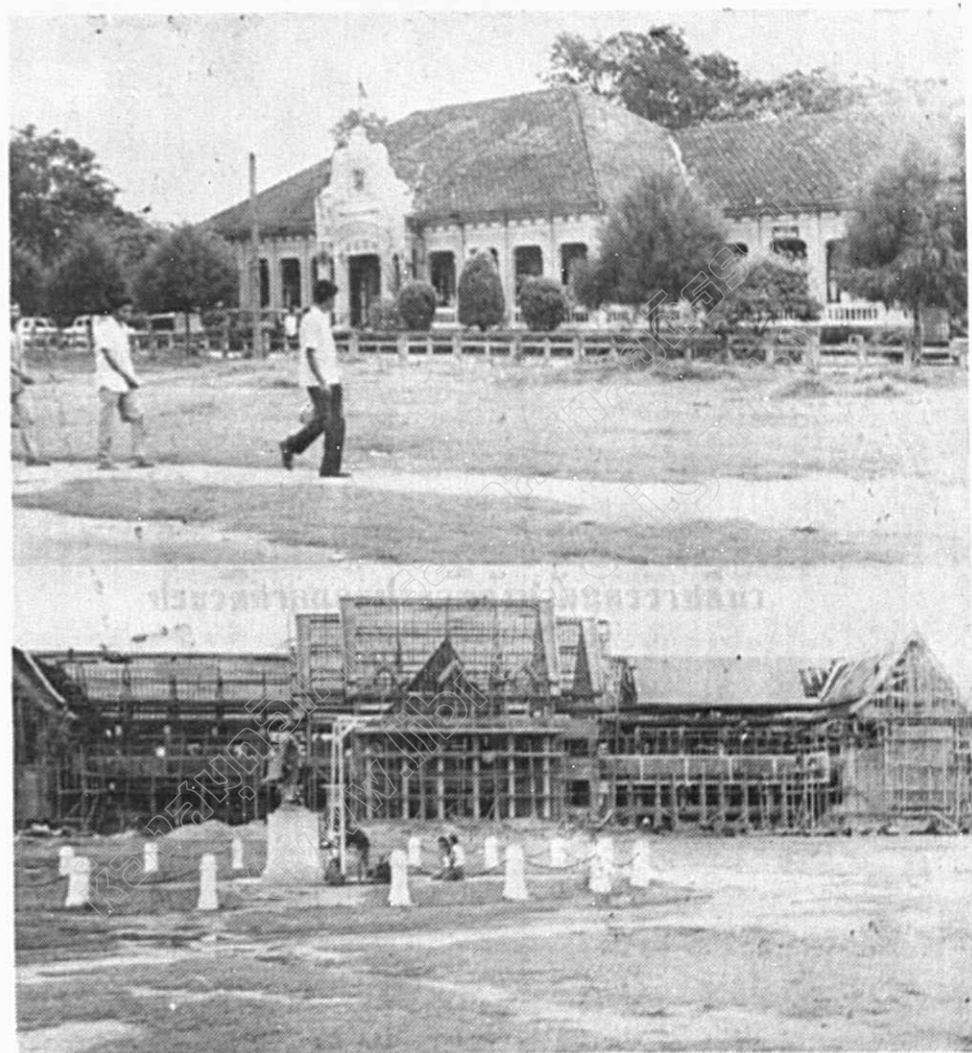
ผู้ที่มีใจโอบเอื้อกับทรัพย์ คือคนเลวด้วยใจโอบเอื้อนั้น

ผู้สอนให้เลวอยู่คนเดียวดีกว่าผู้ให้เลวอยู่มาด

ผู้มีความโอบเอื้อกับคนเลวดีกว่าผู้ให้ทรัพย์มาด

ผู้ที่ปรารถนาถ้อยคำอ่อนหวานดีกว่าผู้พูดถ้อยคำรุนแรง

ท่านอง คิควนแท้

(บน) ศาลเก่าซึ่งขณะนี้รื้อไปแล้ว
 (ล่าง) ศาลใหม่ขณะกำลังก่อสร้าง

(บน) ศาลเก่าซึ่งขณะนี้รื้อไปแล้ว
(ล่าง) ศาลใหม่ขณะกำลังก่อสร้าง

ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลากลาง
(www.library.goj.90.th)

ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลากลาง
(www.library.goj.90.th)

ที่ ศธ. ๐๔๐๖/๓๐๕๓

กรมศิลปากร

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๐๐

เรื่อง ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

เรียน อธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

อ้างถึง หนังสือสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓ ที่ ๔๔๓/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๐ เรื่อง
ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ประกาศศาลยุติธรรม นผทลงนครราชสีมา และประกาศผู้พิพากษา ๑ ฉบับ
๒. คำานานเมืองนครราชสีมา ๑ ฉบับ

ตามที่ท่านได้มีหนังสือไปยังกรมศิลปากร ขอเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เริ่มค้นคว้าค้นคว้า
กองคดีศาลในกระทรวงยุติธรรมมาจนถึงปัจจุบัน กับประวัติจังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดทำหนังสือในพิธี
เปิดอาคารศาลหลังใหม่ นั้น

กรมศิลปากร ได้ให้กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ตรวจสอบเรื่องประวัติของศาลจังหวัด
นครราชสีมาแล้ว ไม่พบเรื่องราวโดยละเอียด คงพบแต่ประกาศศาลยุติธรรมนผทลงนครราชสีมา
ประกาศผู้พิพากษาศาล ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ส่วนประวัติจังหวัดนครราชสีมาอย่างละเอียดนั้น
มีอยู่ในหนังสือ "นำเพื่อวิมาศและโบราณสถานในจังหวัดนครราชสีมา" ซึ่ง นายมานิต วัลลโภคม
ภัณฑารักษ์พิเศษ กรมศิลปากร เรียบเรียง และกรมศิลปากรจัดพิมพ์จำหน่าย

พร้อมหนังสือนี้ กรมศิลปากรได้ส่งดำเนินการประกาศศาลยุติธรรมนผทลงนครราชสีมาและประกาศ
ผู้พิพากษา กับคำานานเมืองนครราชสีมา ซึ่งคัดคัดลอกจากหนังสือดังกล่าวข้างต้นมาด้วยแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ธนิศ อยู่โพธิ์

(นายธนิศ อยู่โพธิ์)

อธิบดีกรมศิลปากร

ที่ ศธ. ๐๔๐๖/๓๐๕๓

กรมศิลปากร

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๐๐

เรื่อง ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

เรียน อธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

อ้างถึง หนังสือสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓ ที่ ๔๔๓/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๐ เรื่อง
ประวัติศาสตร์และประวัติจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ประกาศศาลยุติธรรม นผทลงนครราชสีมา และประกาศผู้พิพากษา ๑ ฉบับ

๒. คำานานเมืองนครราชสีมา ๑ ฉบับ

ตามที่ท่านได้มีหนังสือไปยังกรมศิลปากร ขอเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เริ่มค้นคว้าค้นคว้า
กองคดีศาลในกระทรวงยุติธรรมมาจนถึงปัจจุบัน กับประวัติจังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดทำหนังสือในพิธี
เปิดอาคารศาลหลังใหม่ นั้น

กรมศิลปากร ได้ให้กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ตรวจสอบเรื่องประวัติของศาลจังหวัด
นครราชสีมาแล้ว ไม่พบเรื่องราวโดยละเอียด คงพบแต่ประกาศศาลยุติธรรมนผทลงนครราชสีมา
ประกาศผู้พิพากษาศาล ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ส่วนประวัติจังหวัดนครราชสีมาอย่างละเอียดนั้น
มีอยู่ในหนังสือ "นำเพื่อวิพากษ์และโบราณสถานในจังหวัดนครราชสีมา" ซึ่ง นายมานิต วัลลโภคม
ภัณฑารักษ์พิเศษ กรมศิลปากร เรียบเรียง และกรมศิลปากรจัดพิมพ์จำหน่าย

พร้อมหนังสือนี้ กรมศิลปากรได้ส่งดำเนินการประกาศศาลยุติธรรมนผทลงนครราชสีมาและประกาศ
ผู้พิพากษา กับคำานานเมืองนครราชสีมา ซึ่งคัดคัดลอกจากหนังสือดังกล่าวข้างต้นมาด้วยแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ธนิศ อยู่โพธิ์

(นายธนิศ อยู่โพธิ์)

อธิบดีกรมศิลปากร

ประกาศตั้งศาลยุติธรรม

มณฑลนครราชสีมา

มีพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งในที่ประชุมเสนาบดีว่า เมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะลงมือทำการจัดตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลนครราชสีมา ขึ้นตามพระราชธรรมนูญศาลหัวเมืองได้อีกมณฑลหนึ่ง จึงมีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระยาประสิทธิ์ศัลการ ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าหลวงพิเศษ ซึ่งมีหน้าที่อยู่แล้วตามพระราชบัญญัติในมาตรา ๒ กับพระยากำแหงสงคราม ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้เลือกตั้งขึ้นเป็นข้าหลวงพิเศษตามพระราชบัญญัติอีก ๑ รวม ๒ นายเป็นข้าหลวงพิเศษมีอำนาจ จัดการตั้งศาลยุติธรรม ในมณฑลนครราชสีมาได้เต็มตามพระราชบัญญัติข้าหลวงพิเศษทุกประการ.

ประกาศมา ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนีย์

ประกาศตั้งศาลยุติธรรม

มณฑลนครราชสีมา

มีพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งในที่ประชุมเสนาบดีว่า เมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะลงมือทำการจัดตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลนครราชสีมา ขึ้นตามพระราชธรรมนูญศาลหัวเมืองได้อีกมณฑลหนึ่ง จึงมีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระยาประสิทธิ์ศัลการ ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าหลวงพิเศษ ซึ่งมีหน้าที่อยู่แล้วตามพระราชบัญญัติในมาตรา ๒ กับพระยากำแหงสงคราม ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้เลือกตั้งขึ้นเป็นข้าหลวงพิเศษตามพระราชบัญญัติอีก ๑ รวม ๒ นายเป็นข้าหลวงพิเศษมีอำนาจ จัดการตั้งศาลยุติธรรม ในมณฑลนครราชสีมาได้เต็มตามพระราชบัญญัติข้าหลวงพิเศษทุกประการ.

ประกาศมา ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนีย์

ประกาศตั้งผู้พิพากษา

ศาลมณฑลนครราชสีมา

มีพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ในที่ประชุมสั่งให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งพระยาสุริยเดชปลัด เป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลนครราชสีมาแล้ว

บัดนี้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำความขึ้นกราบบังคมทูลว่า ตำแหน่งที่ผู้พิพากษา ของศาลมณฑลนครราชสีมา ยังขาดว่าง ไม่มีตัวอีก ๒ ราย ขอรับพระราชทานพระเพชรสุภาแพ่ง หลวงราชพลฤทธิ เป็นผู้พิพากษารอง จึงได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระเพชรสุภาแพ่ง หลวงราชพลฤทธิ เป็นผู้พิพากษารองมณฑลนครราชสีมา พร้อมด้วยพระสุริยเดชปลัด อธิบดีผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีความของราษฎรต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๗ เดือนกันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนีย์

ประกาศตั้งผู้พิพากษา

ศาลมณฑลนครราชสีมา

มีพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ในที่ประชุมสั่งให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งพระยาสุริยเดชปลัด เป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลนครราชสีมาแล้ว

บัดนี้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำความขึ้นกราบบังคมทูลว่า ตำแหน่งที่ผู้พิพากษา ของศาลมณฑลนครราชสีมา ยังขาดว่าง ไม่มีตัวอีก ๒ ราย ขอรับพระราชทานพระเพชรสุภาแพ่ง หลวงราชพลฤทธิ เป็นผู้พิพากษารอง จึงได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระเพชรสุภาแพ่ง หลวงราชพลฤทธิ เป็นผู้พิพากษารองมณฑลนครราชสีมา พร้อมด้วยพระสุริยเดชปลัด อธิบดีผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีความของราษฎรต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๗ เดือนกันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนีย์

ตำนานเมืองนครราชสีมา

ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๒๑๔๔-๒๒๓๑) โปรดให้สร้างเมืองสำคัญที่อยู่ชายแดน ให้มีบ่อน้ำปราการสำหรับป้องกัน รักษาราชอาณาจักรหลายเมือง เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพิษณุโลก เมืองเพชรบูรณ์ เป็นต้น จึงให้ย้ายเมืองที่ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน มาสร้างเป็นเมือง มีบ่อน้ำปราการและคูล้อมรอบชั้นใหม่ ในที่ซึ่งอยู่ในปัจจุบันนี้ แล้วเอานามเมืองเดิมทั้งสอง คือ เมืองเสมา กับ เมืองโคราชประ มาผูกเป็นนามเมืองใหม่ เรียกว่า เมืองนครราชสีมา แต่คนทั้งหลายยังคงเรียกชื่อเมืองเดิมติดปากอยู่ จึงมักเรียกกันทั่วไปว่าเมืองโคราช^(๑) เมืองนี้กำแพงก่อด้วยอิฐมีใบเสมาเรียงรายตลอด มีบ่อน้ำตามกำแพงเมือง ๑๕ บ่อน ประทุน ๔ ประทุน สร้างด้วยศิลาแลง มีชื่อดังต่อไปนี้

ทางทิศเหนือ ชื่อประตูพลแสน นัยหนึ่งเรียก ประตูหน้า

ทางทิศใต้ ชื่อประตูไชยณรงค์ นัยหนึ่งเรียก ประตูผี

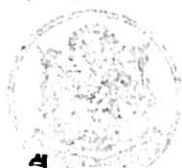
ทางทิศตะวันออก ชื่อประตูพลล้าน นัยหนึ่งเรียก ประตูตะวันออก

ทางทิศตะวันตก ชื่อประตูชุมพล

(ดูแผนที่เมืองนครราชสีมาท้ายเล่ม)

ประตูเมืองทั้ง ๔ แห่งนี้มีหอรักษาการอยู่ข้างบนทำเป็นรูปเวียน (คฤหา) หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีชื่อฟ้าใบระกาเหมือนกันทุกแห่ง แต่ปัจจุบันคงเหลือรักษาไว้เป็นแบบอย่างแห่งเดียวเท่านั้น คือประตูชุมพล ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นบัญชีสงวนรักษาไว้เป็นโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ นอกนั้นทั้งประตูและกำแพงเมืองได้ถูกรื้อสูญหมดแล้ว

(๑) คุวินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมา ในหนังสือตำนานโบราณคดี ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ.

ตำนานเมืองนครราชสีมา

ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑) โปรดให้สร้างเมืองสำคัญที่อยู่ชายแดน ให้มีป้อมปราการสำหรับป้องกันรักษาราชอาณาจักรหลายเมือง เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพิษณุโลก เมืองเพชรบูรณ์ เป็นต้น จึงให้ย้ายเมืองที่ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน มาสร้างเป็นเมืองมีป้อมปราการและคูล้อมรอบขึ้นใหม่ ในที่ซึ่งอยู่ในปัจจุบันนี้ แล้วเอานามเมืองเดิมทั้งสอง คือ เมืองเสมา กับ เมืองโคราชประมา ผูกเป็นนามเมืองใหม่ เรียกว่า เมืองนครราชสีมา แต่คนทั้งหลายยังคงเรียกชื่อเมืองเดิมติดปากอยู่ จึงมักเรียกกันทั่วไปว่าเมืองโคราช^(๑) เมืองนี้กำแพงก่อด้วยอิฐมีใบเสมาเรียงรายตลอด มีป้อมตามกำแพงเมือง ๑๕ ป้อม ประตู ๔ ประตู สร้างด้วยศิลาแลง มีชื่อดังต่อไปนี้

ทางทิศเหนือ ชื่อประตูพลแสน นัยหนึ่งเรียก ประตูน้ำ

ทางทิศใต้ ชื่อประตูไชยณรงค์ นัยหนึ่งเรียก ประตูผี

ทางทิศตะวันออก ชื่อประตูพลล้าน นัยหนึ่งเรียก ประตูตะวันออก

ทางทิศตะวันตก ชื่อประตูชุมพล

(ดูแผนที่เมืองนครราชสีมาท้ายเล่ม)

ประตูเมืองทั้ง ๔ แห่งนี้มีหอรักษาการอยู่ข้างบนทำเป็นรูปเรือ (ภฤท) หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีชื่อฟ้าใบระกาเหมือนกันทุกแห่ง แต่ปัจจุบันคงเหลือรักษาไว้เป็นแบบอย่างแห่งเดียวเท่านั้น คือประตูชุมพล ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นบัญชีสงวนรักษาไว้เป็นโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ นอกนั้นทั้งประตูและกำแพงเมืองได้ถูกรื้อสูญหมดแล้ว

(๑) คูวินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมา ในหนังสือนิทานโบราณคดี ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบำราบปรานีภาพ.

ในหนังสือเที่ยวตามทางรถไฟของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา-
การราชานุภาพ เล่าถึงตำนานเมืองว่า

ในทำเนียบครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ เมืองนครราชสีมา มีเมือง
ขึ้น ๕ เมือง คือ เมืองนครจำนาศัย อยู่ทางทิศตะวันตกเมือง ๑ เมืองชัยภูมิ
อยู่ทางทิศเหนือเมือง ๑ เมืองพิมาย อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเมือง ๑
เมืองบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศตะวันออกเมือง ๑ เมืองนางรอง อยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้เมือง ๑ ต่อมาตั้งเมืองเพิ่มขึ้นอีก ๔ เมือง คือทางทิศเหนือเมืองบำเหน็จ
ณรงค์ ๑ เมืองจตุรัส ๑ เมืองเกษตรสมบูรณ์ ๑ เมืองภูเขียว ๑ เมืองชนบท ๑
รวม ๕ เมือง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งเมืองพุทไธสง ๑ ทางทิศตะวัน
ออกเฉียงใต้ ตั้งเมืองประโคนชัย ๑ เมืองรัตนบุรี ๑ ทางทิศใต้ตั้งเมืองปักธง
ไชย ๑ เมืองนครราชสีมาจึงมีเมืองขึ้นรวม ๑๔ เมืองด้วยกัน เมื่อสร้างเมืองใหม่
ในครั้งนั้น สมเด็จพระนารายณ์ทรงเลือกสรรข้าราชการที่เป็นคนสำคัญออกไป
ปกครอง ปรากฏแต่ว่าโปรดให้พระยายมราช (สังข์) ไปครองเมืองนครราชสีมา
พร้อมกับโปรดให้พระยารามโกษาไปครองเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนเมืองอื่นๆ
ปรากฏนามผู้ไปครองไม่ ครั้นสมเด็จพระนารายณ์สวรรคต เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑
พระเพทราชาได้ราชสมบัติ พระยายมราชและพระยารามโกษา ไม่ยอมเป็นข้า
พระเพทราชาต่างตั้งแข็งเมืองนครราชสีมาและเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นด้วยกัน
กองทัพกรุงศรีอยุธยาจึงยกขึ้นไปทางกรุงพระยาไฟ พระยายมราชต่อสู้รักษาเมือง
นครราชสีมาอยู่ได้พักหนึ่ง แต่สันทัดกำลังต้องหนีไปอยู่กับพระยารามโกษา ณ เมือง
นครศรีธรรมราช ครั้นกองทัพกรุงฯ ลงไปตีเมืองนครศรีธรรมราช พระยายมราช
ออกต่อสู้จนตัวตายในที่รบ แต่พระยารามโกษานั้นหนีไปได้ เมื่อกองทัพกรุงฯ

ที่เมืองนครราชสีมาได้ในครั้งพระยายมราช (สังข์) ตั้งแข็งเมืองนั้น ทงกวาค้อน
ผู้คน และเก็บเครื่องศาสตราวุธซึ่งมีไว้สำหรับรักษาเมืองนำมาเสียโดยมาก โดย
หวังจะมีให้มีผู้ก่อกองเมืองได้อีก ต่อมาในรัชกาลนั้นเอง มีลาวชาวหัวเมือง
ตะวันออกคน ๑ ชื่อบุญกว้าง ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษกับพรรคพวกเพียง ๒๘ คน กล้า
เข้ามาถึงเมืองนครราชสีมา พักอยู่ที่ศาลาแห่ง ๑ ข้างนอกเมือง แล้วให้หาพระยา
นครราชสีมาคนใหม่ออกไป พระยานครราชสีมาซึ่งออกไป (เดิมเห็นจะตั้งใจ
ออกไปจับ) ครั้นถูกอ้ายบุญกว้างขู่ พระยานครราชสีมากลับกรั้นกร้าม (คงเพราะ
พวกไพร่พลพากันเชื่อวิชาอ้ายบุญกว้าง) เห็นหนีไม่พ้น ต้องยอมเข้าเป็น
พรรคพวกอ้ายบุญกว้าง แล้วลงให้ยกลงมาตั้งช่องสุ่มผู้คนในเมืองลพบุรี พระยา
นครราชสีมาเป็นไส้ศึกอยู่จนกองทัพรุ่ง ๆ ยกขึ้นไปถึง จึงจับตัวอ้ายบุญกว้างกับ
พรรคพวกได้

เห็นจะเป็นเพราะที่เกิดเหตุคราวนี้ ประกอบกับการในกรุง ฯ เป็นปกติ
สันติสุขแล้ว จึงกลับตั้งกำลังทหารขึ้นที่เมืองนครราชสีมาดังแต่ก่อน ต่อมา
ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารว่า เจ้าเมืองหลวงพระบางยกกองทัพมาตี
เมืองเวียงจันทน์ ฯ ขอให้กรุงศรีอยุธยาช่วย จึงโปรดให้พระยาสระบุรีเป็นนายทัพ
หน้า ให้พระยานครราชสีมา (ซึ่งเข้าใจว่าตั้งใหม่อีกคน ๑) เป็นแม่ทัพใหญ่
ยกขึ้นไปช่วยเมืองเวียงจันทน์ กองทัพยกขึ้นไปถึง พวกเมืองหลวงพระบางก็
ยำเกรงเลิกทัพกลับไป หากต้องรบพุ่งไม่ แต่หนีไปก็ไม่ปรากฏเรื่องเมืองนครราชสีมา
ในหนังสือพระราชพงศาวดาร จนแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ เมื่อ
พม่ามาตีกรุงศรีอยุธยาครั้งหลัง ปรากฏว่าเกณฑ์กองทัพเมืองนครราชสีมาลงมา
ช่วยป้องกันรักษากรุง ฯ เกมให้ตั้งค่ายอยู่ที่วัดเจ็ดยักษ์แขวงข้างใต้พะเนียง แล้วให้

พระยารัตนาธิเบศร์คุมลงมารักษาเมืองธนบุรี ทรนกองทัพบ่ายกมาจากเมือง
สมุทรสงคราม เมื่อเดือน ๑๐ ปีระกา พ.ศ. ๒๓๐๘ พระยารัตนาธิเบศร์หนีกลับ
ขึ้นไปกรุงฯ พวกกองทัพบเมืองนครราชสีมาเห็นนายทัพไม่ต่อสู้ข้าศึก ก็พากันยก
กลับไปบ้านเมือง หาได้รับพุงกับพม่าไม่ ต่อมาเมื่อพม่ากำลังตั้งล้อมพระนคร
ศรีอยุธยา ในปีจอ พ.ศ. ๒๓๐๙ มีเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองนครราชสีมาอีกตอนหนึ่ง
เหตุด้วยกรมหมื่นเทพพิพิธซึ่งเป็นโทษต้องเนรเทศไปอยู่ ณ เมืองจันทบุรี ชักชวน
พวกชาวเมืองชายทะเลทางตะวันออกยกเป็นกองทัพบาหวังจะมารบพม่าแก่
กรุงศรีอยุธยา กรมหมื่นเทพพิพิธมาถึงเมืองปราจีนบุรี ให้กองทัพบหน้ามาตั้งที่
ปากน้ำโยธกา แขวงจังหวัดนครนายก พม่ายกไปตีกองทัพบหน้าแตก กรมหมื่น
เทพพิพิธเห็นจะสู้พม่าไม่ได้ก็เลยขึ้นไปทางแขวงเมืองนครราชสีมา ไปตั้งอยู่ที่
ด่านโคกพระยา พระพิบูลสงคราม ผู้ว่าราชการเมืองนครนายก กับหลวงนรินทร์
(ซึ่งได้เข้าเป็นพวกกรมหมื่นเทพพิพิธ) ไปตั้งอยู่ที่เมืองนครจันทกอีกพวก ๑
กรมหมื่นเทพพิพิธก็จะชักชวนพระยานนครราชสีมาให้เกณฑ์กองทัพลงมารบพม่า
แต่พระยานนครราชสีมาคนนั้นเป็นอริอยู่กับพระพิบูลสงคราม ผู้ว่าราชการเมือง
นครนายก แต่งคนร้ายให้มาลอบฆ่าพระพิบูลสงครามกับหลวงนรินทร์เสีย
กรมหมื่นเทพพิพิธจึงให้ลอบไปฆ่าพระยานนครราชสีมาเสียบ้าง แล้วเข้าไปตั้งอยู่ใน
เมืองนครราชสีมา ขณะนั้นหลวงแพ่งน้องพระยานนครราชสีมาหนีไปยังเมืองพิมาย
ไปเกณฑ์คนยกเป็นกองทัพบาจับกรมหมื่นเทพพิพิธได้จะให้ปลงพระชนม์เสีย แต่
พระพิมายไม่เห็นชอบด้วย ขอเอากรมหมื่นเทพพิพิธไปคุมตัวไว้ที่เมืองพิมาย
กรณกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก เมื่อวันอังคาร ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุน พ.ศ.
๒๓๑๐ สันพระราชวงศ์ที่จะครองพระราชอาณาจักร บ้านเมืองเกิดเป็นจลาจล

ผู้กำลังฝีมือหวังจะเป็นใหญ่ในประเทศไทยต่อไป ก็คิดตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้า มีรวม
ตัวกัน ๕ พรรค คือ :-

พรรคที่ ๑ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ครั้นยังเป็นพระยาวชิรปราการ
เจ้าเมืองกำแพงเพชร ลงไปตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองจันทบุรี มีหัวเมืองอยู่ใน
อำนาจตั้งแต่ชายแดนกรุงเก่าพม่าขึ้นมาจนเมืองชลบุรี และต่อมาถึงข้างขึ้นเดือน
๑๒ ปีจอ พ.ศ. ๒๓๑๐ ได้ยกกองทัพเรือขึ้นมาโจมตีทหารพม่าซึ่งรักษาอยู่ที่เมือง
ธนบุรีกับค่ายโพธิ์สามต้นที่พระนครศรีอยุธยา พม่าพ่ายแพ้จนหมดสิ้น แล้ว
ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ ตั้งเมืองธนบุรีเป็นราชธานี

พรรคที่ ๒ เจ้าพระยาพิษณุโลก (เรือง) ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองพิษณุโลก
มีอำนาจปกครองตั้งแต่เมืองพิษณุโลกลงมาจนถึงเมืองนครสวรรค์

พรรคที่ ๓ พระสังฆราชา (เรื่อน) อยู่ที่วัดพระฝาง เมืองสวางคบุรี
(ปัจจุบันเป็นอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์) ตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้นทั้งอยู่ในสมณเพศ
เรียกกันว่า เจ้าพระฝาง มีอำนาจปกครองหัวเมืองที่อยู่ข้างเหนือเมืองพิชัย และ
ติดต่อกับแดนเมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองหลวงพระบาง

พรรคที่ ๔ พระปลัด (เข้าใจกันว่าชื่อหนู) ผู้รั้งเมืองนครศรีธรรมราช
ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองนครศรีธรรมราช เรียกกันว่า เจ้านคร มีอำนาจปกครอง
หัวเมืองที่ติดต่อกับชายแดนมลายูขึ้นมาจากเมืองชุมพร

พรรคที่ ๕ กรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งพระพิมายคุมไว้ที่เมืองพิมาย และ
ยกขึ้นเป็นใหญ่ ณ ที่เมืองนั้น เรียกว่าเจ้าพิมาย มีอำนาจปกครองตลอดอาณาเขต
ของนครราชสีมา เช่น เมืองจันทัก บักรงไชย บุรีรัมย์ พุทไธสง ชัยภูมิ และ
ภูเขียว เป็นต้น

เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีชัยชนะขับไล่พวกพม่าไปจากพระนคร-
ศรีอยุธยา และมาถึงเมืองธนบุรีเป็นราชธานีเรียบร้อยแล้ว ก็เริ่มปราบปราม
พรรคอิสระทั้ง ๔ ดังกล่าวมา จึงยกกองทัพไปตีเมืองพิษณุโลกเมื่อฤดูน้ำ ปีชวค
พ.ศ. ๒๓๑๑ แต่ไปถูกอาวุธข้าศึกต้องถอยล่ากลับมา พอถึงฤดูแล้งในปีชวคนั้น
ก็ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองนครราชสีมา กองทัพกรุงธนบุรีที่ยกไปครั้งนี้แยกเป็น ๒
กองทัพ กองทัพที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จคุมไปเอง ยกขึ้นไปทางดง
พระยาไฟเข้าตีทางบ้านตะวันตกทาง ๑ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา-
โลก เมื่อยังเป็นพระราชรินทร์ กับกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เมื่อยังเป็น
พระมหามนตรี คุมกองทัพขึ้นไปทางช่องเรือแตก (เข้าใจว่าช่องสะแกราก) เข้าตี
ทางบ้านไคทาง ๑ ฝ่ายเจ้าพิษณุโลกให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการ
แผ่นดิน (คือ พระพิมาย) เป็นแม่ทัพใหญ่ ให้มองย่ำปลัดทัพพม่าที่หนีสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีไปจากพระนครศรีอยุธยาเป็นที่ปรึกษา คุมกองทัพมาต่อสู้รักษา
เขตแดน ครั้นนั้นกำลังวังดาลของเจ้าพิมายเห็นจะมีน้อยไม่พอรักษาบ้อมปราการ
เอาเมืองนครราชสีมาเป็นที่มั่น จึงปรากฏว่ากองทัพเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์มาตั้งค่าย
สกัดทางอยู่ที่ด่านจอหอข้างเหนือเมืองนครราชสีมาแห่ง ๑ แล้วให้บุตร ซึ่งเป็นที่
พระยารวงศาธิราช คุมกองทัพมาตั้งค่ายสกัดทางอยู่ที่ด่านกะโทก^(๑) ข้างใต้
เมืองนครราชสีมาอีกแห่ง ๑ กองทัพสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่ได้ค่ายด่านจอหอ
จับเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้ กองทัพพระมหามนตรีและพระราชรินทร์ตีค่ายด่าน
กะโทกแตก พระยารวงศาธิราชหนีไปทางเมืองเขมรท่า กองทัพพระมหามนตรี
กับพระราชรินทร์ตามไปตีได้เมืองเสียมราฐอีกเมือง ๑ เจ้าพิมายรู้ว่ากองทัพเสียที่

(๑) เวลานั้นเป็นอำเภอสครชัย.

ก็หลบหนีหมายจะไปอาศัยเมืองเวียงจันทน์ แต่ขุนชนะกรมการเมืองนครราชสีมาตามจับมาถวายสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ จึงทรงตั้งให้ขุนชนะเป็นพระยานครราชสีมา^(๒) แต่นั่นก็ได้เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองขึ้นกรุงธนบุรี แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังต้องการปราบปรามพวกที่ตั้งเป็นอิสระอื่น ๆ เมื่อปราบปรามได้หมดแล้วยังต้องรบกับพม่าต่อมาอีกหลายปี จึงมีใ้จัดวางรูปการปกครองเมืองนครราชสีมาให้เป็นเขื่อนขันต์มั่นคง เพราะเหตุนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๘ เวลากรุงธนบุรีกำลังติดพันรบพม่าคราวอะแซหวุ่นกี้มาตีหัวเมืองเหนือ พระยานางรอง เจ้าเมืองนางรอง อันเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมา ไม่ชอบกับพระยานครราชสีมา มาแต่เดิม เห็นได้ทีจึงเอาเมืองไปขอขึ้นต่อเจ้าโอ ซึ่งครองเมืองจำปาศักดิ์ เป็นอิสระอยู่ในสมัยนั้น ฝ่ายเจ้าโอคิดว่าไทยคงสู้พม่าไม่ได้กับไว้ พระยานางรองก็ตั้งแข็งเมืองไม่ยอมขึ้นต่อเมืองนครราชสีมา ครั้นพม่าล่าทัพกลับไปแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังดำรงยศเป็นเจ้าพระยาจักรี เสด็จไปปราบปรามเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๘ เจ้าพระยาจักรียกกองทัพไปยังเมืองนครราชสีมา แล้วให้กองหน้าไปจับได้ตัวพระยานางรองมาชำระ ได้ความว่า เจ้าเมืองจำปาศักดิ์กำลังเตรียมกองทัพ จึงบอกเข้ามายังกรุงธนบุรี จะขอไปตีเมืองจำปาศักดิ์ต่อไป สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เมื่อยังดำรงยศเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพหนุนขึ้นไปอีกกองทัพ ๑ เจ้าพระยาทั้ง ๒ ยกกองทัพไปตีได้เมืองนครจำปาศักดิ์ และหัวเมืองทางปากแม่น้ำโขงฝ่ายซ้าย จนถึงเมืองอัตปือ ได้หัวเมืองทางริมแม่น้ำโขงข้างใต้ตลอดจนต่อแทนกรุงกัมพูชา ซึ่งเวลานั้นเป็นประเทศราชขึ้นกรุงธนบุรีอยู่แล้ว ให้ไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองเขมรบ้าง คือ เมืองตะลุง เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองขุขันธ์ ก็ยอมสวามิภักดิ์ขึ้นต่อไทยทั้ง ๔ เมือง

(๒) คันศกุล กาญจนาคม.

ในครั้งนั้นราชอาณาจักรกรุงธนบุรีขยายตัวออกไปตลอดแผ่นดินสูงในคอนข้างฝ้าย
ใต้ เมืองนครราชสีมาได้ปกครองบังคับบัญชาเหล่าหัวเมืองที่ใต้ใหม่ เมือง
นครราชสีมาจึงเป็นเมืองสำคัญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่ในชั้นนี้หัวเมืองทางข้างฝ้าย
เหนือเมืองนครราชสีมา ยังคงเป็นอาณาเขตของกรุงศรีสัตนาคณหุตอยู่ ด้วยพระ
เจ้าบุญสาร เจ้ากรุงศรีสัตนาคณหุตได้ทำทางไมตรีกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไว้
แต่ก่อน ครั้นเมื่อ ปีจอ พ.ศ. ๒๓๒๑ เกิดสงครามขึ้นในระหว่างกรุงธนบุรีกับ
กรุงศรีสัตนาคณหุต ด้วยเหตุเรื่องพระวอ เสนาบดีเมืองเวียงจันทน์ คน ๑ เดิม
เกิดอยู่กับพระเจ้าบุญสาร จึงอพยพสมัครพรรคพวกลงมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบล
คอนมดแดงใกล้ลำน้ำมูล (ไม่ห่างจากที่ตั้งเมืองอุบลราชธานีเดิมนัก) ซึ่งใน
สมัยนั้น กรุงศรีสัตนาคณหุตมิได้ปกครองลงมาถึง ครั้นเมื่อเจ้าพระยาจักรีกับพระ
ยาสุรสีห์ไปตีเมืองนครจำปาศักดิ์ พระวอเข้ามาสวามิภักดิ์ขอขึ้นต่อกรุงธนบุรี สมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรี จึงทรงตั้งให้พระวอปกครองท้องที่ๆ อยู่ขึ้นต่อเมือง
นครราชสีมา พระเจ้าบุญสารได้ทราบข่าวพระวอสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรีก็โกรธ ให้
พระยาสุโขมกกำลังลงมาจับพระวอฆ่าเสีย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงให้สมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อดำรงยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เป็น
แม่ทัพใหญ่ ยกกองทัพขึ้นไปตีกรุงศรีสัตนาคณหุตทางเมืองนครราชสีมาทาง ๑
ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เมื่อยังเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์คุมกองทัพไป
ทางลำแม่น้ำโขง ตีหัวเมืองขึ้นของกรุงศรีสัตนาคณหุต ขึ้นไปบรรจบกับกองทัพ
ของสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกที่เมืองเวียงจันทน์อีกทาง ๑ กองทัพไทยที่ได้
กรุงศรีสัตนาคณหุตคราวนี้ ได้พระพุทธรูปปฏิมากรแก้วมรกตกับทั้งเมืองใหญ่น้อย
ทั้งปวงบรรดาอยู่ในแผ่นดินสูง ซึ่งมีไต่เคยขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยาแต่ก่อน มา
เป็นอาณาเขตทั้งหมด เมืองหลวงพระบางก็มาสวามิภักดิ์ยอมเป็นเมืองขึ้นแก่นันท

มาครั้งสมัยเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ในรัชกาลที่ ๑ ทรงจัดการปกครองหัวเมืองทางแผ่นดินสูงตอนริมแม่น้ำโขงเป็นประเทศราช ๓ เมือง คือ เมืองเวียงจันทน์ ๑ เมืองนครพนม ๑ เมืองนครจำปาศักดิ์ ๑ ให้เมืองนครราชสีมาปกครองเมืองเขมรป่าดงและหัวเมืองคอนอันมิได้ขึ้นต่อประเทศราชทั้ง ๓ นั้น และกำกับตรวจตราเมืองประเทศราชเหล่านั้นด้วย เห็นจะยกเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองเอกในตอนนี้ จึงปรากฏว่าผู้สำเร็จราชการเมืองมียศเป็นเจ้าพระยา อนึ่งเมื่อในรัชกาลที่ ๑ นั้นเกิดช้างเผือกพัง กลิ้งไถ่ในแขวงเมืองภูเขียว (ปัจจุบันเป็นอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ) อันเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมา ๒ ช้าง หนึ่งระหว่างเป็นพระอินทโรยราช้าง ๑ พระเทพกฤษณราช้าง ๑ เสาซึ่งผูกช้างเผือกเมื่อส่งเข้ามาดงเมืองนครราชสีมา ยังรักษาไว้ปรากฏอยู่ทางนอกเมือง ทางด้านเหนือจนบัดนี้ (เสาผูกช้างเผือกเป็นเสาไม้ เติมปักอยู่ริมถนนก่อนไปทางช้างคูเมือง แต่เมื่อสร้างถนนมิตรภาพต้องขยายแนวถนนเก่าให้กว้าง จำเป็นต้องถอนย้ายมาปักไว้ริมถนนมิตรภาพฟากตะวันตก)

๔ วรรกรรมของชาวเมืองนครราชสีมา

ในก่อนปลายรัชกาลที่ ๑ เมื่อเจ้านครเวียงจันทน์อินทวงศ์ถึงพิราลัย ทรงตั้งเจ้านุวงศ์น้องชายขึ้นเป็นเจ้านครเวียงจันทน์ เจ้านุวงศ์นี้เรียกกันเป็นสามัญว่าเจ้านุเป็นบุตรของพระเจ้าบุญสาร เมื่อยังเป็นตำแหน่งอุปราช เจ้านุได้คุมกองทัพเมืองเวียงจันทน์ไปช่วยรบพม่าที่เมืองเชียงใหม่อีกครั้ง ๑ และที่เมืองเชียงแสนอีกครั้ง ๑ จึงเป็นผู้มีความชอบมาแต่ก่อน พอเจ้านุได้ครองเมืองเวียงจันทน์ไม่ช้าก็สิ้นรัชกาลที่ ๑ มีเนื้อความกล่าวกันมาว่า เมื่อในรัชกาลที่ ๒ นั้น เจ้านุวงศ์แสดงความสามัคคีกับอัครราชกุมารมาก หมั่นลงมาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธ-

เลืศหล้าณภาลัยเนืองๆ และเวลามาอยู่ในกรุงเทพฯ ถ้ามีราชการอันใดได้รับทำ
โดยแข็งแรง จึงเป็นที่สนิทชิดชอบพระราชอัธยาศัย อยู่มาถึงปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๖๒
มีข้ากน ๑ ชื่ออ้ายสาเกียดโง้ง ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษขึ้นที่เมืองสาละวันทางฝั่งซ้ายแม่น้ำ
โขง รวบรวมสมัครพรรคพวกได้หลายพัน ยกกองทัพมาตีเมืองนครจำปาศักดิ์
เจ้านครจำปาศักดิ์ (หนาน้อย)สู้ไม่ได้ ต้องทิ้งเมืองหนีมา จึงมีท้องตราสั่งให้
เจ้าพระยาหนครราชสีมายกกองทัพออกไปปราบปราม และสั่งให้เจ้าอนุแห่งกองทัพ
เมืองเวียงจันทน์ลงมาช่วยปราบปรามด้วยอีกพวกหนึ่ง เจ้าอนุจึงให้เจ้าราชบุตร
(ไ้) ซึ่งเป็นบุตร คุณกองทัพลงมาตามท้องตรา กองทัพเวียงจันทน์ไปถึงเมือง
นครจำปาศักดิ์ก่อนกองทัพเจ้าพระยาหนครราชสีมา เจ้าราชบุตรรบชนะพวกขบด
จับได้ตัวอ้ายสาเกียดโง้งกับพรรคพวกเป็นอันมาก ส่งเข้ามาถวายยังกรุงเทพ ฯ
เมื่อเสร็จการปราบขบดครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระ-
ราชดำริว่า พวกเจ้านายเมืองนครจำปาศักดิ์อ่อนแอจะให้ไปครองเมืองอีกก็คง
รักษาเมืองไว้ไม่ได้ และครั้งนั้นเจ้าอนุกราบทูลขอให้เจ้าราชบุตร (ไ้) เป็นเจ้า
เมืองนครจำปาศักดิ์ รับจะช่วยดูแลมิให้เกิดเหตุร้ายขึ้นได้อีก จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าราชบุตร (ไ้) ให้เป็นเจ้าครองนครจำปาศักดิ์ ด้วยทรงไว้
วางพระราชหฤทัยในเจ้าอนุ เจ้าอนุจึงได้มีอำนาจครองลำแม่น้ำโขงลงมาจนถึง
ฝ่ายใต้ พอถึงรัชกาลที่ ๓ เจ้าอนุขอครอบครองลาวที่เมืองสระบุรี ซึ่งถูกกวาด
ก่อน มาจากเวียงจันทน์ในคราว สงครามครั้งที่ได้พระพุทธปฏิมากร แก้วมรกตมา
ประดิษฐานไว้ ณ กรุงธนบุรีนั้น เมื่อไม่ได้ดังประสงค์ ก็เป็นขบดยกกองทัพจะ
ลงมาตีกรุงเทพพระมหานคร ขณะเมื่อเจ้าอนุยกกองทัพมาตั้งอยู่ที่เมืองนครราช-
สีมาครั้งนั้น สั่งให้กวาดต้อนกรมการและพลเมืองชายหญิงเป็นเชลย จะเอาไป
เมืองเวียงจันทน์ทั้งสิ้น คุณหญิงโมภรรยาพระยาปลัดก็ถูกกวาดต้อนไปกับพวก

ครว้ก้วย คุณหญิงโมจึงก็อุบายกับพวกกรมการและชาวเมืองนครราชสีมาที่ถูกจับไปด้วยกันแกล้งทำกลัวเกรงประจบ พวกเมืองเวียงจันทน์ที่คุมครว้ไปให้ตายใจแล้วทำเป็นป่วยเจ็บให้ท้อไปซ้ำๆ ก่อรวบรวมพวกครว้จนเห็นว่ามีกำลังมากด้วยกันแล้ว พอถึงที่ตำบลทุ่งสัมฤทธิ์ พักค้างคืนอยู่ที่นี่ เพลิดเพลินพวกครว้ก็พร้อมกันฆ่าพวกชาวเวียงจันทน์ที่ควบคุมไปตายเกือบหมด เก็บเอาเครื่องศาสตราวุธไว้สำหรับตัว แล้วหาที่ซุกขุมขี้น้อยๆ ณ ตำบลนั้น เจ้าอนุวงศ์ความ จึงให้เจ้าสุทิสสาร (โป้) บุตรคนใหญ่ คุมกำลังไปปราบพวกครว้ พวกครว้ก็จัดกันเป็นขบวนทัพ กรมการผู้ใหญ่คุมพลผู้ชาย ตัวคุณหญิงโมคุมพลผู้หญิง ยกออกก็กองทัพบกชาวเวียงจันทน์แตกยับเยิน ขณะเดียวกันนั้น เจ้าอนุได้ข่าวว่าเจ้าราชวงศ์ (เง้า) บุตรอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นทัพหน้ายกลงมาทักท้วงผู้คนในเมืองสระบุรี ทำการไม่สมประสงค์ และที่กรุงเทพฯ เตรียมกองทัพจะยกขึ้นไป เจ้าอนุก็รีบล่าทัพกลับไปเมืองเวียงจันทน์ หาได้พวกครว้เมืองนครราชสีมาไปไม่ โดยความชอบครั้งนี้ เมื่อเสร็จการสงครามแล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดตั้งคุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี เมื่อปราบปรามขบถเมืองเวียงจันทน์ราบคาบแล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เลิกประเทศราชเวียงจันทน์ แล้วแบ่งเขตแดนจัดตั้งเป็นหัวเมืองน้อยใหญ่ อย่างหัวเมืองชั้นในชั้นหลายเมือง หัวเมืองทางแผ่นดินสูงที่มีอยู่ในบัดนี้ เช่น เมืองอุบลราชธานี เมืองร้อยเอ็ด และเมืองหนองคาย เป็นต้น เป็นเมืองตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๓ โดยมาก และต่อมาในรัชกาลที่ ๓ นั้น เมื่อทำสงครามกับญวน ก็ได้รัพลเมืองนครราชสีมาเป็นกำลังสำคัญของราชการทัพตลอดมาทุกคราว

ในรัชกาลที่ ๔ เป็นเวลาการค้าขายเจริญ ท้ายโปรดอนุญาตให้ไพร่บ้านพลเมืองค้าขายกับนานาประเทศได้โดยสะดวก การค้าขายที่เมืองนครราชสีมาที่ตั้ง

กันเจริญมาแต่บัดนี้ด้วย เพราะมีพวกพ่อค้าพากันขึ้นไปตั้งรับซื้อสินค้าทางหัวเมือง
ตะวันออก คือหนังสัตว์ เขาสัตว์ นอ งา และไหม เป็นต้น ลงมาจำหน่าย
ในกรุงเทพฯ และรับสินค้าต่างๆ ในกรุงเทพฯ ไปจำหน่ายในหัวเมืองตะวันออก
เฉียงเหนือ เมืองนครราชสีมาจึงมีความเจริญขึ้น ในสมัยนั้น รัฐบาลปรารถนา
ว่าจะมีราชธานีไว้ให้ห่างทะเลอีกสักแห่ง ๑ เมืองนครราชสีมาจึงเป็นที่แห่งหนึ่ง
ที่พิจารณาเลือกด้วย ได้โปรดให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้น
ไปตรวจตราพร้อมกับสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อยังเป็นเจ้าพระยา
ที่สมุหกลาโหม แต่ไปทรงเห็นความขัดข้องด้วยทางไปมากับกรุงเทพฯ พระมหานคร
ยังกันการนัก อีกประการ ๑ เห็นว่าที่เมืองนครราชสีมาอยู่ข้างจะอึดคักน้ำ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสร้างพระราชวังที่เมืองลพบุรี หมาย
จะเอาเป็นราชธานีในเวลาต้องการอย่างครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อพวกโจรข่มาย้ายเขตแดนเมืองหนองคายครั้งปัจจุ
พ.ศ. ๒๔๑๗ ก็ดี และในการปราบโจรข่มคราวหลังๆ ต่อมาก็ดี ได้ใช้กำลังเมือง
นครราชสีมาเป็นสำคัญในการทัพทุกคราว แต่ในส่วนวิธีการปกครองเมืองนคร
ราชสีมา มาเริ่มจัดการเปลี่ยนแปลงเมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)
เป็นต้นมา ในปีนั้น โปรดให้รวมหัวเมืองทางแผ่นดินสูงจัดเป็น ๓ มณฑล
ตอนเหนือเรียกว่า มณฑลลาวพวน เอาเมืองหนองคายเป็นที่ว่าการมณฑล ๑
ตอนใต้เรียกว่า มณฑลลาวกาว เอาเมืองนครจำปาศักดิ์เป็นที่ว่าการมณฑล ๑
ตอนกลางเรียกว่า มณฑลลาวกลาง เอาเมืองนครราชสีมาเป็นที่ว่าการมณฑล ๑
ทรงตั้งพระเจ้านองยาเธอเป็นข้าหลวงสำเร็จราชการมณฑล คือกรมหลวงประ
จักษ์ศิลปาคม เมื่อยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น เป็นข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวพวน

กรมหลวงพิชิตปรีชากร เป็นข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวท้าว กรมหลวงสรรพสิทธิ
ประสงค์ เมื่อยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น เป็นข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวกลาง
ต่อมาเมื่อจัดหัวเมืองเป็นมณฑลเทศาภิบาลทั่วทั้งพระราชอาณาเขต เปลี่ยนนาม
มณฑลทั้ง ๓ นั้น มณฑลลาวพวน เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอูคร ทั้งที่ว่าการ ณ บ้านเทือ
หมากแข้ง ซึ่งยกขึ้นเป็นเมืองอุครธานีมณฑล ๑ มณฑลลาวท้าวเปลี่ยนชื่อเป็น
มณฑลอีสาน ทั้งที่ว่าการ ณ เมืองอุบลราชธานีมณฑล ๑ มณฑลนี้ต่อมาแยก
ออกเป็น ๒ มณฑล ตอนเหนือเรียกว่ามณฑลร้อยเอ็ด ทั้งที่ว่าการ ณ เมืองร้อย
เอ็ดมณฑล ๑ ตอนใต้เรียกว่ามณฑลอุบล ทั้งที่ว่าการ ณ เมืองอุบลราชธานี
มณฑล ๑ ส่วนมณฑลลาวกลางนั้น เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลนครราชสีมา ทั้งที่
ว่าการ ณ เมืองนครราชสีมาสืบมา หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ
ประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้ยกเลิกการจัดหัวเมืองอย่างมณฑลเทศา
ภิบาลเสีย และจัดใหม่อย่างเป็นภาค โดยเฉพาะมณฑลนครราชสีมา เปลี่ยนเป็น
ภาคที่ ๓ มีหัวเมืองอยู่ในความปกครอง ๖ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา
ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ทั้งที่ว่าการอยู่ ณ ศาลา
กลางจังหวัดนครราชสีมา.

(คัดจากหนังสือนำเที่ยวพินาย และโบราณสถานในจังหวัดนครราชสีมา หน้า ๑๔-๓๖)

ทางต้องการ

ของ

พระธรรมบัณฑิต รองเจ้าคณะภาค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑

วัดสุทธจินดา

ระเบียบ วัฒนธรรม ทุกสาขา เป็นหลักการที่หัวหน้าครอบครัวทั้งหลาย
ปรารถนาให้สมาชิกของตนปฏิบัติให้บังเกิดผลดีจนเป็นนิสัย สามารถประกอบ
ความดี เปิดประตูความเจริญได้ ด้วยการทำให้ตนให้เป็นกำลังของชาติในทางที่
ชาติปรารถนา และในทางที่พระพุทธศาสนาต้องการ ก็อะไรเล่าที่พระพุทธศาสนา
ต้องการ

พุทธศาสนิกชน ผู้ตั้งใจเข้าถึงการบำเพ็ญคุณธรรมอันทำให้ตนเป็นที่พึ่ง
แก่คนสืบประการคือ -

๑. สติ ตั้งใจรักษา ควบคุม ความประพฤติทางกาย ทางวาจาเรียบร้อย
ปราศจากโทษ ทั้งในที่ลับ และที่แจ้ง
๒. พานุสัจจะ การทำให้ตนเป็นคนมีความรู้กว้างขวาง ด้วยการหมั่นสวด
ตรึงฟัง หมั่นอ่าน หมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
ไม่ทำให้ตนเป็นคนล้าสมัยหรือเลยสมัย สามารถใช้การให้เป็นประ
โยชน์แก่ตน แก่หมู่คณะได้เสมอ
๓. กัลยาณมิตรตา ความมีเพื่อนเป็นคนดีงาม และความเป็นคนดีงามของ
เพื่อน คือ เป็นคนดีที่คนอื่นควรคบ และเลือกคบคนที่ดี มีความ

เจริญด้วยคุณธรรม เป็นมิตร คุณชื่อนี้ สามารถช่วยตัวให้เจริญ
ก้าวหน้าในทุกทาง

๔. โสวัจสสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ใ้แก่แก่ความเป็นผู้ไม่ถือตัว
ยอมเชื่อฟังคำแนะนำของเพื่อนที่ตักเตือนแนะนำด้วย ความ หวังดี
ในเมื่อตนประพฤติดังทาง พยายามแก้ไขความประพฤติของตน
ให้ไปในทางที่ถูก และยอมรับฟังเหตุผลที่ดีกว่าของกัลยาณมิตร
ทำตัวให้เป็นคนที่เพื่อนจะฟังหวังดีโดยง่าย
๕. กิงกรณียะสุทักขตา ความขยันเอาใจใส่ในกิจธุระของเพื่อน มีการที่สม
ควรช่วยย้อมช่วยทันที ไม่รอให้ออกปาก แสดงให้เห็นน้ำใจว่า
เป็นคนไม่เพิกเฉยดูเฉยเอาแต่ประโยชน์ของตัว คุณสองประการนี้
เป็นเครื่องทำตัวให้เป็นที่รักที่นับถือสนิทสนมของมิตรสหาย เป็น
กำลังช่วยคุณให้บรรลุประโยชน์ที่ต้องการ
๖. ธัมมกามตา ความเป็นผู้ใคร่ในธรรมที่ชอบ ใ้แก่แก่ความเป็นผู้มีน้ำใจ
บริสุทธิ์สะอาด สิ่งใดไม่ชอบธรรม ไม่ยอมยินดียินร้ายกับสิ่งนั้น จะทำ
อะไร ย่อมเลือกทำแต่กรรมที่เป็นสุจริต ไม่ผิดกรรม คุณชื่อนี้
เป็นเครื่องรักษาตนมิให้ตกต่ำ มีแต่เจริญขึ้น ทั้งในปัจจุบันและ
ภายหน้า เป็นคนน่าคบค้าสมาคม เพราะจะไม่ทำให้ผู้คบหาพลอย
ตกต่ำ มีแต่นำให้เจริญ
๗. วิริยะ ความเพียรละความชั่วและประพฤติกวามที่ใหับริบูรณ์ สิ่งใด
เป็นไปเพื่อความเป็นบัณฑิต ความมั่นคงแก่วางศ์ตระกูลของตน

ตลอดถึงแก่ชาติ พระศาสนา ย่อมเพียรทำสิ่งนั้นให้เกิดมีขึ้นโดย
สมบูรณ์แก่หน้าที่ของตน

๘. สันโดษ ความยินดีในทรัพย์ที่เป็นของตน กุศลข้อนี้เป็นเหตุให้มีเพียร
ไม่เกียจคร้าน เพราะจะมีทรัพย์เกิดขึ้นเป็นของตนได้ ก็ต้องอาศัย
ความขยัน หมั่นทำ หมั่นแสวงหา มีความยินดีในงานที่ตนรับ
ผิดชอบ ไม่ยินดีในทางที่ไม่ชอบธรรม ไม่ลักแย่งฉ้อโกงทรัพย์
ที่มีผู้อื่นเป็นเจ้าของอยู่แล้ว คนเกียจคร้านหลังยาว ไม่อาจมีอะไร
เกิดขึ้นเป็นของตนโดยชอบธรรมเลย ด้วยเหตุนี้ “สันโดษ” จึง
เป็นธรรมห้ามอหินนาทาน ปีกประตูความเกียจคร้านได้กล้วย

๙. สติ ความรอบคอบ, การเตรียมพร้อม, คือ ก่อนทำ พูด กิจ อะไร
มีการพิจารณาทางได้ทางเสีย ทดสอบเหตุผล ไม่ทำใจเร็วเกินไป
รวมทั้งกำหนดกิจการที่ทำ คำที่พูด และเรื่องที่คิดแล้วแม่นยำได้
ไม่หลงลืม ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นเครื่องห้ามกันความผิด
พลาดบกพร่องเสื่อมเสียให้เกิดมีขึ้นแก่ตนและแก่ชาติ ทำผิด
พูดผิด กิจผิด เพราะขาดสติ แม้ความบริสุทธิ์ชั้นสูงในพระพุทธ
ศาสนา ก็ต้องอาศัยสติเป็นทางดำเนิน เพราะฉะนั้น สติ จึงเป็น
ที่ปรารถนาในที่ทั้งปวง ผู้สมบูรณ์ด้วยสติได้นามว่าเป็นผู้ไม่หลย
คือรู้เท่าทันเหตุการณ์ และไม่เสียทีเพราะขาดสติลืมหูลืมตา ดังนั้น
ท่านจึงสรรเสริญไว้ว่า สติ โลกสมบัติ ชาคโร สติเป็นธรรมเครื่อง
ตื่นในโลก สติมา สุขเมตติ คนมีสติ ย่อมบรรลุนิพพาน สุข สติ
โดยใจความเป็นอันเกี่ยวกับความไม่ประมาท ซึ่งเป็นทางเจริญ

ทั้งส่วนโลกและส่วนธรรม จึงสมควรอบรมให้บริบูรณ์ในตน
อย่างยิ่ง

๑๐. ปัญญา ความฉลาด ความรู้จักเหตุผลในฝ่ายเสื่อมและฝ่ายเจริญทั้ง
ทางโลกและทางธรรม ผู้มีความฉลาดในเหตุผลบริบูรณ์ ย่อม
สามารถปกครองตน และปกครองหมู่คณะของตน หลีกทางเสื่อม
ดำเนินไปสู่ความเจริญได้ เข้าในสุภามิตที่ว่า ปัญญา เจน ปราสติ
ปัญญาย่อมปกครองเขาไว้ ทั้งนี้ ความเจริญทั้งหลายย่อมเป็นผล
ที่คนฉลาดได้ทำให้เกิดขึ้นทั้งนั้น

ธรรมะ ๑๐ ประการนี้ คือ ทางต้องการของพระพุทธศาสนา ผู้ศาสติก
ที่เข้าถึงการบำเพ็ญ “นาถกรรมธรรม” นี้ชื่อว่า ตั้งใจทำตนให้เป็นที่พึ่งแก่ตนได้
อย่างแท้จริง.

รายนามผู้พิพากษา

และจำศาล รองจำศาล จังหวัดนครราชสีมา
เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

พ.ศ. ๒๔๗๐	พระสุทธิพิทยวินิจัย (สวัสดิ์ สาริกะภูติ)	อธิบดีผู้พิพากษา
	หลวงมนูญย์วิมลสาร (ทองค้ำ สี่ละเมียร)	ผู้พิพากษา
	หลวงวุฒิศักดิ์เนตินาท (กฤษณ์ สุนทานนท์)	"
	หลวงสุทธินาทนฤมณฑ์ (สงวน บุรณสมภพ)	"
	นายฉาย สารจำนง	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๗๔	พระยาสาริกพงศ์ธรรมพิลาส	อธิบดีผู้พิพากษา
	พระพรหมปริญญา	ผู้พิพากษา
	พระศรีประชา	"
	หลวงวิชิตเนติชัย	"
	หลวงวิจิตรเนติศาสตร์	"
	ขุนวิมลประกาศ	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๗๗	พระมนูญย์วิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงอรรดพิศาลโสภณ	ผู้พิพากษา
	หลวงนิติกรณ์ทยุติ	"
	นายชวน สิงหลกะ	"
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	"
	นายเซ่งฮั่ว ปาณทุรังคานนท์ เนติบัณฑิต	จำศาล
	นายสว่าง ภูวะบัจฉิม เนติบัณฑิต	รองจำศาล

พ.ศ. ๒๔๗๙	พระมณูภันย์วิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงอนุสรณัติสาร	ผู้พิพากษา
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	”
	นายเดี่ยว โพธิ์แก้ว	”
	นายช่วง ถิ่นখনอน เนติบัณฑิต	จำศาล
	นายพันธุ์ มูลศาสตร์ เนติบัณฑิต	รองจำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๐	นายมณูภันย์วิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงอนุสรณัติสาร	ผู้พิพากษา
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	”
	นายจิตติ สุจริตกุล	”
	นายเดี่ยว โพธิ์แก้ว	”
	นายทัตติม เกษคุปต์	”
	(ว่าง)	”
	นายพันธุ์ มูลศาสตร์	รองจำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๑	พระมณูภันย์วิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงสารกฤตย์ประไพ	ผู้พิพากษา
	หลวงธำรงราชนิติ	”
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	”
	นายจิตติ สุจริตกุล	”
	นายเดี่ยว โพธิ์แก้ว	”
	นายทัตติม เกษคุปต์	”
	นายทองเครือ รักษากิจ เนติบัณฑิต	จำศาล

พ.ศ. ๒๔๘๒	พระมกุฎนัยวิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงสารกฤตย์ประไพ	ผู้พิพากษา
	หลวงธำรงราชนิติ	"
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	"
	นายจิตติ สุจริตกุล	"
	นายเดิ๋ว โพธิ์แก้ว	"
	นายทับทิม เกษคุปต์	"
	นายบรรจง เพชรชาติ	เจ้าศาล
พ.ศ. ๒๔๘๓	พระมกุฎนัยวิมลสาร	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงสารกฤตย์ประไพ	ผู้พิพากษา
	นายประสงค์ ศิริทรัพย์	"
	นายจิตติ สุจริตกุล	"
	นายธงสิทธิ์ พวงกนก	"
	นายทองอยู่ มุลสวัสดิ์	"
	นายปฐม โพธิ์แก้ว	"
	นายทับทิม เกษคุปต์	"
	นายสุธรรม เลี้ยวารางกูร	เจ้าศาล
พ.ศ. ๒๔๘๔	พระปรีชาวินิจัย	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงวรรณทิปรีชา	ผู้พิพากษา
	นายธงสิทธิ์ พวงกนก	"
	นายทองอยู่ มุลสวัสดิ์	"

	นายสอาด สุทธิเสวนต์	ผู้พิพากษา
	นายสมวงษ์ วีระพงศ์	„
	นายแปลก เกษตระทัต	„
	นายประภาส วินิกเกียรติ	„
	นายเช้า เฉลิมช้วน	„
	นายประดม ภัทรบุทร	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๖	นายปิ่นท บัณฑิตาน	ข้าหลวงยุติธรรม
	นายชิต วิจิตต์น้อย	ผู้พิพากษา
	นายธงสิทธิ์ พวงกนก	„
	นายวิจารณ์ มุลสวัสดิ์	„
	นายสอาด สุทธิเสวนต์	„
	นายสมวงษ์ วีระพงศ์	„
	นายแปลก เกษตระทัต	„
	นายสอาด วินิกเกียรติ	„
	นายเช้า เฉลิมช้วน	„
	นายอุทม พบเรกต์	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๑	พระนนทประชา	ข้าหลวงยุติธรรม
	หลวงนิเทศยุติญาณ	ผู้พิพากษา
	นายวงษ์ วีระพงศ์	„
	นายประภาส วินิกเกียรติ	„
	นายเพ็ญ สุวรรณเสถียร	„
	นายประสาธ สุกนธมาน	„
	นายมนุ เชาวนที	„

	นายประเสริฐ พิพัฒน์กุล	ผู้พิพากษา
	นายฉัตร รัตนทัศนีย์	"
	นายชวน พูนคำ	"
	นายสอาด นิตยสุทธิ์	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๙๔	พระนิติธรรมประภรณ์	ข้าหลวงยุติธรรม
	นายวิเชียร เสวตรนุตร์	ผู้พิพากษา
	นายประสาธ สุกนธมาน	"
	นายประเสริฐ พิพัฒน์กุล	"
	นายฉัตร รัตนทัศนีย์	"
	นายชวน พูนคำ	"
	นายโกศล รัตติธรรม	"
	นายสุเมธ นวะบุศย์	"
	นายเจิม ภูวบัจฉิม	"
	นายเพ็ญ สุวรรณเสถียร	"
	นายอิสสระ กุศรานนท์	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๙๖	หลวงวิเทศจรรยาวัักษ์	ข้าหลวงยุติธรรม
	นายจินตา บุณยอาคม	ผู้พิพากษา
	นายทอง ถิ่วจิน	"
	นายนรินทร์ หงส์ไกร	"
	นายมานิต มานะทัต	"
	นายผสม จิตรชุ่ม	"
	นายประพันธ์ พรพรรณรักษา	"

นายจันทร์ ระรวยทรง

ผู้พิพากษา

นายสนิท บรรริกษ์

„

นายวิฑูร เทพพิทักษ์

จำศาล

นายอิสสระ กุตรานนท์

รองจำศาล

พ.ศ. ๒๔๔๗ หลวงอาหารกิติราชูว์

ข้าหลวงยุติธรรม

นายวิเชียร มณีกุล

จำศาล ฯ ประจำสำนักข้าหลวงยุติธรรม

นายจินตา บุญยอาคม

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายมานิต มานะทัต

ผู้พิพากษา

นายผลสม จิตรชุ่ม

„

นายประพันธ์ พรรณรักษา

„

นายจันทร์ ระรวยทรง

„

นายห้อม เอี่ยมโสภาส

„

นายรินทร์ หงส์ไกร

„

นายสนิท บรรริกษ์

„

นายจำรัส ทับแสง

„

นายไพบูลย์ ไวกาสี

„

นายแสวง วิจิตหมื่นไวย

จำศาล

พ.ศ. ๒๔๔๘ หลวงอาหารกิติราชูว์

อธิบดีผู้พิพากษา

นายวิเชียร มณีกุล

จำศาล ฯ ประจำสำนักอธิบดี

นายจินตา บุญยอาคม

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

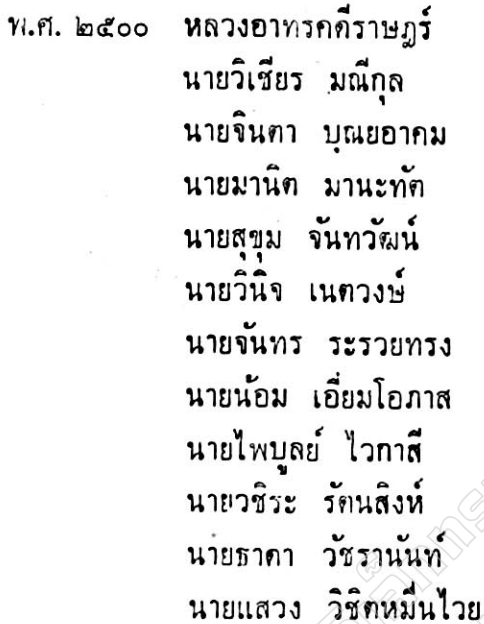
นายมานิต มานะทัต

ผู้พิพากษา

นายผสม จิตรชุม	ผู้พิพากษา
นายสุขุม จันทวัฒน์	"
นายประพันธ์ พรหมรักษา	"
นายวินิจ เนตวงษ์	"
นายจันทร ระรวยทรง	"
นายห้อม เอี่ยมโอภาส	"
นายสนิท บริรักษ์	"
นายไพบูลย์ ไวกาสี	"
นายแสวง วิจิตหมื่นไวย	จำศาล

พ.ศ. ๒๔๙๙	หลวงอาทรคดีราษฎร์	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายวิเชียร มณีกุล	จำศาล ฯ ประจำสำนักอธิบดี
	นายจินตา บุณยเอากม	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายมานิต มานะทัต	ผู้พิพากษา
	นายผสม จิตรชุม	"
	นายสุขุม จันทวัฒน์	"
	นายวินิจ เนตวงษ์	"
	นายจันทร ระรวยทรง	"
	นายห้อม เอี่ยมโอภาส	"
	นายสนิท บริรักษ์	"
	นายไพบูลย์ ไวกาสี	"
	นายวชิระ รัตนสิงห์	"
	นายแสวง วิจิตหมื่นไวย	จำศาล

อธิบดีผู้พิพากษา
 จำศาล ฯ ประจำสำนักอธิบดี
 ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
 ผู้พิพากษา
 ข

อธิบดีผู้พิพากษา

พ.ศ. ๒๕๐๒ นายวิเชียร มณีกุล
นายรัตน์ ศรีไกรวิน
นายห้อม เอี่ยมโอกาส
นายไพบูลย์ ไวกาสี
นายวชิระ รัตนสิงห์
นายธาดา วัชรานันท์
นายนิยม ทิภูตานนท์
นายสถิตย์ สदानานนท์

จำลอง ๖ ประจำสำนักอธิบดี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
"
"
"
"
"

	(ว่าง)	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	"
	นายแสวง วิจิตหมื่นไวย	เจ้าศาล
พ.ศ. ๒๕๐๓	นายสวัสดิ์ พานิชอัครา	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายวิเชียร มณีกุล	เจ้าศาล ฯ ประจำสำนักอธิบดี
	นายรัตน์ ศรีไกรวิน	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายพัลลภ ทุ่มทอง	ผู้พิพากษา
	นายจำรัส ทับแสง	"
	นายวชิระ รัตนสิงห์	"
	นายธาดา วัชรานันท์	"
	นายนิยม ทิวตานนท์	"
	นายสถิตย์ สถานานนท์	"
	นายสมชาย ศรีวัฒนพงศ์	"
	นายวินิจ วินิจนัยภาค	"
	นายมงคล มังกรารมณ์	เจ้าศาล
พ.ศ. ๒๕๐๕	นายสวัสดิ์ พานิชอัครา	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายวิเชียร มณีกุล	เจ้าศาล ฯ ประจำสำนักอธิบดี
	นายจรวง อมะรักษ์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายพัลลภ ทุ่มทอง	ผู้พิพากษา
	นายจำรัส ทับแสง	"
	นายธาดา วัชรานันท์	"

	นายนิยม ทิวตานนท์	ผู้พิพากษา
	นายสถิตย์ สถานานนท์	„
	นายสังข์ศรี ศรีตุลา	„
	นายเสนอ ศรีนิยม	„
	นายวีระ ทวีชัยไพศาล	„
	นายวรา ไวยหงษ์	„
	นายมงคล มังกรารักษ์	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๕	นายเกษม ทิพย์จันทร์	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายวิเชียร มณีกุล	หัวหน้าธุรการสำนักอธิบดี
	(ว่าง)	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายธาดา วัชรานนท์	ผู้พิพากษา
	นายนิยม ทิวตานนท์	„
	นายสถิตย์ สถานานนท์	„
	นายสังข์ศรี ศรีตุลา	„
	นายเสนอ ศรีนิยม	„
	นายวีระ ทวีชัยไพศาล	„
	นายวรา ไวยหงษ์	„
	(ว่าง)	„
	(ว่าง)	„
	นายมงคล มังกรารักษ์	จำศาลตรี
พ.ศ. ๒๕๐๖	นายเกษม ทิพย์จันทร์	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายวิเชียร มณีกุล	หัวหน้าธุรการสำนักอธิบดี

	นายเกษ วุฒิสงห์ชัย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสถิตย์ สถานานนท์	ผู้พิพากษา
	นายอำนาจ อินทุภูติ	"
	นายเสนอ ศรนิม	"
	นายวีระ ทวีพย์ไพศาล	"
	นายวรา ไวยหงษ์	"
	นายเสรี แสงศิลป์	"
	นายเต็ม บุญเจดีย์	"
	นายประพันธ์ ผลฉาย	"
	นายเฉลิม การปลื้มจิต	"
	นายมงคล มังกรวาท	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๘	นายแปล บุญเกียรติ	อธิบดีผู้พิพากษา
เล่ม ๑	นายประภาส อินทกนก	หัวหน้าธุรการสำนักอธิบดี
	นายยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสถิตย์ สถานานนท์	ผู้พิพากษา
	นายอำนาจ อินทุภูติ	"
	นายเสนอ ศรนิม	"
	นายวีระ ทวีพย์ไพศาล	"
	นายวรา ไวยหงษ์	"
	นายเสรี แสงศิลป์	"
	นายเต็ม บุญเจดีย์	"
	นายประพันธ์ ผลฉาย	"
	นายเฉลิม การปลื้มจิต	"

พ.ศ. ๒๕๐๘ นายประสม เกกะสุท
เล่ม ๒ นายประภาส อินทะกนก
ศาลจังหวัด

(ว่าง)

นายสถิตย์ สถานานนท์
นายอำนาจ อินทุภักดิ์
นายประเทือง วรรณพงษ์
นายวรา ไวยหงษ์
นายเมธี กำเพ็ชร
นายเสรี แสงศิลป์
นายเต็ม บุญเจดีย์
นายประพันธ์ ผลฉาย
นายเฉลิม การปลื้มจิต
นายผิน บุญรอด

อธิบดีผู้พิพากษา
หัวหน้าธุรการ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา

”
”

”

”

”

”

”

”

จำศาล

พ.ศ. ๒๕๐๘ นายประสม เกกะสุท
นายประภาส อินทะกนก
ศาลจังหวัด

นายเพียร ศรีอรุณ
นายสถิตย์ สถานานนท์
นายประเทือง วรรณพงษ์
นายช่วง ไชยกุมาร
นายเมธี กำเพ็ชร
นายเต็ม บุญเจดีย์
นายประพันธ์ ผลฉาย

อธิบดีผู้พิพากษา
หัวหน้าธุรการ ฯ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา

”

”

”

”

”

พ.ศ. ๒๕๑๐	นายเฉลิม การปลื้มจิตต์	ผู้พิพากษา
	นายไกร บุญญะกิติ	„
	นายศิลปชัย มุ่งถิ่น	„
	นายผิน บุญรอก	จำศาล
	นายสุธี โรจนธรรม	อธิบดีผู้พิพากษา
	นายทำนอง คิควนนท์	„
	นายไพศาล โกสิน	หัวหน้าธุรการ ฯ

ศาลจังหวัด

นายสุวรรณเพ กองวารี	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายประเทือง วรรณพงษ์	ผู้พิพากษา
นายช่วง ไชยกุมาร	„
นายประพันธ์ ผลฉาย	„
นายเฉลิม การปลื้มจิตต์	„
นายไกร บุญญะกิติ	„
นายสมักร สังวรราชทรัพย์	„
นายสุนทร จันทระศักดิ์	„
นายศิลปชัย มุ่งถิ่น	„
นายสงค์ศักดิ์ เปรมวูติ	„
นายผิน บุญรอก	จำศาล

รายนามผู้พิพากษา, จำศาล

ศาลแขวงจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๐๐	นายรัตน์ ศรีไกรวิน	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายประมุข สวัสดิ์มงคล	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	จำศาล

พ.ศ. ๒๕๐๑	นายประพจน์ ธีระวัฒน์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
พ.ศ. ๒๕๐๒	นายสังข์ศรี ศรีตุลา	ผู้พิพากษา
	นายบุญชู สารา	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๓	นายเกษ วุฒิสงห์ชัย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสังข์ศรี ศรีตุลา	ผู้พิพากษา
	นายบุญชู สารา	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๔	นายเกษ วุฒิสงห์ชัย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
พ.ศ. ๒๕๐๕	นายประพันธ์ ผลฉาย	ผู้พิพากษา
	นายบุญชู สารา	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๖	นายชวลิต สุขสบาย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายช่วง ไชยกุมาร	ผู้พิพากษา
	นายบุญชู สารา	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๘	นายชวลิต สุขสบาย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
เล่ม ๑	นายช่วง ไชยกุมาร	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๘	(ว่าง)	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
เล่ม ๒	นายช่วง ไชยกุมาร	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๙	นายสุนทร วรรณแสง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายจรัส อุกมวรชาติ	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	จำศาลตรี

ปาฐกถา

ของ

พ.อ. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

เรื่อง

“จิตใจของคนอังกฤษในการรักษาความยุติธรรม”

เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๘๘

ณ สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ท่านประธานศาลฎีกาและท่านผู้ฟังทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสมานอกความเห็นแถลง
เรื่องราวนี้แก่ท่านทั้งหลาย ก่อนที่จะเริ่มต้นต้องขอออกตัวเสียก่อนว่าข้าพเจ้าไม่เคยเป็น
เนติบัณฑิตในประเทศไทยหรือประเทศไหนเลย ฉะนั้น ภาษาที่จะใช้ซึ่งก็ดัดแปลงมาจาก
ภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าอาจจะแปลมาผิดบ้าง ไม่ตรงกับที่ใช้แปลกันในประเทศไทย ฉะนั้น
ก็ต้องขออภัย ถ้าพอหวังว่าท่านเข้าใจก็ต้องนับว่าใช้ได้ และก็ถ้าเมื่อจะนำไปลงที่ไหน
ต่อไป ก็หวังว่าผู้ที่ลงไปลงจะเปลี่ยนถ้อยคำซึ่งข้าพเจ้าพูดผิดให้สื่อกับภาษาที่ใช้กันใน
เมืองนี้ อีกประการหนึ่ง คำว่า “อังกฤษ” นี้ สังเกตดูในเมืองไทยเราใช้กันอย่างไม่ค่อย
แน่นอนนัก คืออาจจะหมายความว่าสหราชอาณาจักรแห่ง Great Britain ก็ได้ อาจจะ
พูดถึงเพียงประเทศ “England” ก็ได้ ท่านที่ศึกษากฎหมายมาแล้วย่อมทราบดีว่า ที่
ประเทศอังกฤษนั้นประเทศ “England” และ “Wales” ใช้กฎหมาย English Law
แต่ Scotland เขามีกฎหมายของเขาเอง Scottish Law ซึ่งข้าพเจ้าไม่มีความรู้เกี่ยวกับ
ด้วยเลย ฉะนั้นในกรณีนี้เมื่อพูดถึงอังกฤษจะหมายความว่า England และ English
โดยเฉพาะ

เรื่องทศวรรษบุติธรรมได้เลือนคือเรื่อง “จิตใจของคนอังกฤษในการรักษาความยุติธรรม” ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะทราบดีว่าคนอังกฤษนั้นมิชอบเสียงมาเป็นเวลานานว่านับถือกฎหมาย รักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายมากกว่าชาติอื่นๆ หรือจะใช้คำอังกฤษก็ว่า Law abiding people, the most law abiding people เหตุใดคนอังกฤษถึงได้นับถือและทำตามกฎหมายมากกว่าคนอื่น ๆ ข้าพเจ้าได้ลองคิดดูเห็นว่ามิเหตุผลดังต่อไปนี้คือ :-

๑. คนอังกฤษได้รับการอบรมให้วินัยมาตั้งแต่เด็ก ๆ ที่เขารับนั้นก็คืออบรมกันมาในครอบครัว โดยที่คนอังกฤษมีความนับถือศาสนาอย่างแน่วแน่นเป็นส่วนมาก และบิดามารดาในครอบครัวได้ให้ตัวอย่างที่ดี บิดามารดาส่วนมากทุก ๆ ชั่วโมงก็นับถือกฎหมาย นับถือศาสนา นับถือพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนั้น เด็ก ๆ เติบโตมาในครอบครัวจึงได้รับความอบรมและตัวอย่างให้นับถือศาสนา ให้นับถือพระมหากษัตริย์ ให้นับถือกฎหมายมาตั้งแต่เด็ก ๆ ส่วนผู้ที่ไม่มีเงินมีทองมาก คือผู้ที่บิดามารดาสามารถส่งไปโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน คือโรงเรียนที่เสียเงิน (public school) นั้น เขายังมีวินัยแรงยิ่งขึ้นอีก เขาสอนให้นักเรียนปกครองกันเอง สอนให้นักเรียนผู้ใหญ่ปกครองนักเรียนเด็ก ๆ มีวินัยมาก เพราะฉะนั้นการที่คนอังกฤษนับถือกฎหมาย รักษากฎหมายก็ไม่ใช่ของยาก เพราะเขาอบรมมาให้รู้จักวินัยมาตั้งแต่เล็ก ๆ

๒. เพราะกฎหมายของเขาส่วนมากเป็นของดี กฎหมายมีมาตั้งแต่โบราณ นับถือกันมาอย่างที่เขาเรียกว่า Common Law และถ้า Common Law อันไหนที่เห็นว่าไม่สมควรจะนับถือ เขาก็มีกฎหมายใหม่ คือที่เขาเรียกว่า Statute Law คือกฎหมายซึ่งรัฐสภาได้จัดสร้างขึ้น หรือกฎหมายที่เกิดขึ้นโดยผู้พิพากษา คำตัดสินของผู้พิพากษาที่เขาเรียกว่า Judge-made Law ฉะนั้นกฎหมายส่วนมากก็เป็นกฎหมายที่ดี เป็นที่เหมาะ

แก่จิตใจของประชาชน เป็นของที่ประชาชนต้องการให้เป็นเช่นนั้น การนับถือกฎหมาย
เหล่านั้นก็ง่าย

๓. ประเทศอังกฤษส่วนมากและเป็นเวลานานมาแล้วมีตำรวจที่
ประชาชนไว้วางใจตำรวจ เห็นตำรวจเป็นเพื่อนของประชาชน และไว้วางใจตำรวจ จนกว่า
ตำรวจกับกฎหมายนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนกระทั่งคนอังกฤษเห็นตำรวจมาก็บอกว่า
“นั่นกฎหมายเดินมาแล้ว” “That’s the Law” เห็นคนที่แต่งเครื่องแบบสีน้ำเงินแก่
ใส่หมวกที่เป็นหมวกกะโล่ เขาก็เรียกกันง่ายๆ อย่างขบขันว่า “The Law” แทนที่เขา
จะเรียกว่า “ตำรวจ” เขากลับเรียกว่า “กฎหมาย” แสดงให้เห็นว่าเขานับถือ
ตำรวจมาก

๔. อาจจะเป็นข้อที่สำคัญที่สุด เขามีความไว้วางใจศาลของเขา เขามีความ
ไว้วางใจในผู้พิพากษา ไม่เหมือนนักประพันธ์ฝรั่งเศส เมื่อราว ๑๐๐ ปีที่ผ่านมาแล้ว ชื่อ
Montaigne ซึ่งเคยพูดอย่างขบขันว่า ถ้าเขาถูกหาว่าได้ขโมยโบสถ์ Notre - Dame
(เป็นโบสถ์ที่ใหญ่ที่สุดในกรุงปารีส) เขายกมือว่าเขาก็ไม่สู้คดี แต่จะหนีไปต่างประเทศ
เลียบดีกว่า เป็นการพูดเยาะเย้ยกฎหมายและศาลของฝรั่งเศส คือถึงแม้ถูกกล่าวหาอย่าง
เป็นไปไม่ได้ ใครจะไปขโมยโบสถ์อันใหญ่โตได้ เขายกมือว่าถึงกระนั้นก็เถอะถ้าถูกหาว่า
ขโมย เขาก็ไม่ไว้วางใจศาลและกฎหมาย หนีไปต่างประเทศดีกว่าอยู่สู้ความ แต่เป็นข้อ
น่าเสียดใจที่ว่ามันยังแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้จบไปแล้ว จงว่าคนอังกฤษสมัยนั้นนับถือ
กฎหมายเท่ากับสมัยก่อนนั้นไม่ได้ ความจริงจะเห็นความจริงไปไม่พ้น เดียวนี้แม้ที่ใน
ประเทศอังกฤษซึ่งนับถือกฎหมายมาก แต่ก็มีความเปลี่ยนแปลงไปไม่ใช่น้อย ไม่ได้เหมือน
แต่ก่อน เพราะเหตุใด

(๑) ครอบครัว ชีวิตในครอบครัวมีการขึ้นขุ่น ทั้งนี้เพราะอังกฤษได้ทำสงครามอยู่ถึง ๒ ปีครึ่ง ทหารอังกฤษได้ถูกส่งไปทำการรบทั่วโลก ทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา และในยุโรป ฉะนั้นบรรดาเด็ก ๆ นับตั้งหลายแสนคนได้รับความอบรมในครอบครัวโดยบิดาไม่อยู่ คือเด็กจะให้มารดาปกครองเท่านั้นไม่พอ มารดาน้อยคนที่สามารถจะมีวินัยดีพอที่จะทำให้เด็ก ๆ มีวินัยด้วย เมื่อขาดบิดาเด็กก็เติบโตขึ้นในระหว่างสงครามทุก ๆ ชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นกรรมกร จึงขาดวินัยของบิดา มีนิสัยเกะกะมเหร่มากขึ้น อีกประการหนึ่งเพราะผู้ชายเป็นทหารไปรบต่างประเทศมากมาย และมีทหารต่างประเทศมาอยู่ต้องอังกฤษเพื่อเตรียมตัวจะไปรบในฝรั่งเศส มีทหารอเมริกันมาอยู่ถึงหลายแสนคน และก่อนนั้นมีทหารชาติต่าง ๆ ที่ถูกเยอรมันตีแล้วก็หนีมาอังกฤษเพื่อเตรียมจะตีได้ ทหารพวกนี้มาอยู่มาก ทหารอังกฤษเสียอีกกลับไปอยู่ต่างประเทศ ก็เกิดการมีชู้ระหว่างทหารต่างประเทศกับผู้หญิงอังกฤษอย่างมากมายในเวลาสงคราม เมื่อพวกทหารกลับมาพบเมียมีชู้ก็มีความไม่พอใจ การหย่าร้างจึงมีมากขึ้นจนถึงกับหนึ่งตงสี่หมื่นคู่ ซึ่งทำให้มีความขุ่นขื่นในครอบครัวเป็นอย่างมาก จนเป็นที่หนักใจแก่คนทั่วไป

(๒) การนับถือศาสนา นับแต่สงครามมาแล้วเสื่อมลงมาก จนนับได้ว่าสมัยนั้นคนอังกฤษที่นับถือศาสนาเห็นจะมีไม่ถึงครึ่ง ครึ่งหนึ่งนับถือ อีกครึ่งหนึ่งไม่นับถือ

(๓) เวลาสงครามมีกฎหมายออกมามากมายซึ่งบีบบั่นเสรีภาพของประชาชน คือ กฎหมายให้อำนาจรัฐบาลให้มาบังคับซื้อบ้านได้ ให้อำนาจรัฐบาลมาบังคับไล่คนออกจากบ้านได้เพื่อเอาทหารมาอยู่ กฎหมายบังคับชาวนาที่ทำงานไม่ได้พอเพราะเวลานั้นอังกฤษกลัวว่าจะอดตาย โดยเหตุที่เรือที่ขนอาหารมาจากต่างประเทศถูกเรือดำน้ำยิงด้วยตอร์ปิโดจมมาก คือ แม้เราจะเป็นเจ้าของน่านน้ำเอง ถ้าเราปลูกข้าวปลูกอะไรต่าง ๆ ไม่ได้ผลดีพอ เขาก็ไล่ออกจากนาเอาคนอื่นเข้ามาแทน มีกฎหมายต่าง ๆ

นับไม่ถ้วนซึ่งเกิดขึ้นตอนสงคราม เพราะเห็นว่าจำเป็น นั่นเมื่อสงครามสงบแล้วกฎหมายเหล่านั้นแทนที่จะเลิกโดยเร็ว เพราะว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาด้วยความจำเป็นในเวลาสงครามกลับไม่เลิกเร็วเอาไว้เสียเป็นอันมาก คนก็ไม่พอใจ เมื่อไม่พอใจแล้วก็คิดหลีกเลี่ยง นี่แสดงให้เห็นอันตรายของกฎหมายที่ไม่ดี เพราะว่าถ้ากฎหมายไม่ดีแล้วประชาชนไม่นับถือก็หลีกเลี่ยง ถ้าประชาชนหลีกเลี่ยงเพียงกฎหมายไม่ดีก็ไม่เป็นไร แต่นิสัยหลีกเลี่ยงกฎหมายเป็นนิสัยซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะแก้ไขได้ยาก ถ้าคนเราเกิดรู้สึกชอบหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ไม่ดีแล้ว ในไม่ช้าก็พลอยหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ดีด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีการขบกันมากในเรื่องความไม่พอใจกฎหมาย แต่นั่นแหละถึงแม้เป็นส่วนน้อยที่ไม่พอใจกฎหมาย แต่ก็เป็นส่วนซึ่งพูดเสียงเอะอะ ทานบ่อมทราบดีแล้วว่า คนหมุ่น้อยที่ไม่พอใจอะไรบ่อมทำเสียงดังเอะอะได้มากกว่าคนหมุ่น้อยที่พอใจแล้วก็นิ่ง ๆ อยู่ กฎหมายที่คนไม่พอใจ และเวลานี้กำลังตื่นเต้นอยู่มาก นอกจากกฎหมายที่เขาเข้ามาระหว่างสงคราม คือกฎหมายลักษณะฉ้อโกง คนอังกฤษเวลานี้เห็นว่ากฎหมายลักษณะฉ้อโกงของเขาเก่าเกินไป และเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการหย่าร้าง คือเห็นว่ามีศาสนาเข้ามาครอบงำมากเกินไป ศาสนาที่อังกฤษตั้งท่านทราบแล้วคือศาสนาคริสต์นิกาย ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์การหย่าร้างอย่างรุนแรงที่สุด ทั้งนี้เพราะศาสนาคริสต์นิกายเขาถือว่าการสมรส เฉพาะอย่างยิ่งซึ่งไปทำกันที่โบสถ์ ซึ่งคนอังกฤษก็ยังทำเป็นส่วนมาก ถึงแม้เวลานี้การสมรสในเมืองอังกฤษไม่จำเป็นต้องไปทำในโบสถ์ ไปจดทะเบียนที่ต้อย่างเมืองไทยเรา แต่ก็ยังมีคนไปทำการสมรสในโบสถ์กันเป็นส่วนมาก เฉพาะอย่างยิ่งในชนบท ในชนบทการไปจดทะเบียนเป็นของที่มีน้อยที่สุด คนส่วนมากในชนบทเขาไปสมรสในโบสถ์ และที่อังกฤษเขามีคณะสงฆ์เรียกว่า Church of England ซึ่งเป็นของที่รัฐบาลรับเป็น Church ของรัฐ มีกฎหมายควบคุมผู้ที่ไปสมรสในโบสถ์ Church of England ว่าเป็นการ

สมรสที่สมบุญตามกฎหมายไม่ต้องไปจดทะเบียนภายหลัง กฎข้อบังคับของศาสนา
คริสต์เดิมตั้งที่ห้ามข่มขืนอยู่แล้วเห็นว่า การหย่าร้างของชายมาก เพราะว่าเมื่อไป
สมรสกันมิใช่ว่าจำไว้กับเจ้าสาวสัญญาต่อกันเองมิได้ แต่ถือว่าเป็นการทำสัญญาต่อ
พระเจ้าด้วย ตอนปลายของพิธีสมรสแบบคริสต์เดิม เขาถึงบอกว่า “ผู้ใดที่พระเจ้านำม
ารวมกันเข้าแล้วอย่าให้มนุษย์แยกกันได้ (Whom God has joined, let no man put
asunder) เพราะฉะนั้นการหย่าร้างจึงเห็นเป็นของคนธรรมดา เป็นของมนุษย์ จึงเป็น
บาป ถึงแม้ศาสนาคริสต์เดิมในอังกฤษจะไม่สามารถห้ามมิให้มีการหย่าตามกฎหมาย
แต่ก็ควบคุมไว้มาก ด้วยเหตุนี้ท่อกฎการหย่าอย่างไทยเรา คือเราหย่ากันได้อย่าง
ประนีประนอม ตามที่ข้าพเจ้าทราบ ถ้าทั้งสองฝ่ายเห็นด้วยกันทุกเรื่อง ทั้งในเรื่อง
เหตุผลที่จะหย่า ทั้งเรื่องทรัพย์สินสมบัติ ทั้งเรื่องผู้ดูแลบุตร เราถึงไปจดทะเบียนหย่าได้โดย
ไม่ต้องขึ้นศาล ท่อกฎท่านข่มขืนแล้วว่า การหย่าโดยไม่ขึ้นศาลทำไม่ได้ ได้ก็จะ
ต้องขึ้นศาล และถ้าขึ้นศาลเหตุผลที่จะหย่าได้ก็มันน้อย มีการมีชู้ การทอดทิ้ง การทารุณ
อะไรต่างๆ แต่ก็ต้องไปพิสูจน์กันในศาล คือนิสัยคนเราที่อยากจะหย่ากันแล้วจะไปห้าม
โดยศาสนาก็ไม่ได้ พวกท่นับถือศาสนาจริง ๆ ก็พอห้ามได้ แต่คนที่ไม่นับถือศาสนาซึ่ง
มีมากเวลานี้ห้ามไม่ได้ จึงเกิดมีการหลอกลวงขึ้น บางที่ไม่ได้มีชู้สักหน่อย แกล้งทำเป็น
มีชู้ ไปจ้างผู้หญิงโสเภณีมาอยู่ในโรงแรมด้วยคนหนึ่ง บางที่ไม่ได้แต่ตัวกันเลย เพียง
แต่แอบให้คนใช้มาเห็นสองครั้ง แล้วก็ขึ้นศาลบอกว่าได้ทำชู้แล้ว ศาลก็บอกว่าพิสูจน์
แล้วใช้ได้ ก็แปลว่าเกิดมีการหลอกลวงขึ้นด้วยการหลอกลวง

อีกเรื่องหนึ่งเวลานี้กำลังไม่พอใจกันมาก แต่ก็แบ่งออกเป็นสองพวก คือเรื่อง
ไทยประหารชีวิต เรื่องไทยประหารชีวิตเวลานี้คนอังกฤษกำลังแบ่งออกเป็นสองพวก
พวกหนึ่งเห็นว่าเป็นของท่ควรเลิก เพราะว่ากฎหมายอังกฤษนั้นถ้าท่านถูกหาว่าฆ่าคนตาย

โดยเจตนาแล้ว ถ้าพิสูจน์ได้ในศาลว่าท่านเป็นผู้ทำการฆาตกรรม ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ที่มี
หน้าที่ตัดสินลงอาญาจะลงอาญาอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากโทษประหารชีวิต นั่นเขาเห็นว่า
แรงเกินไป และเขาบอกว่าแรงเกินไปจนกระทั่งภายใน ๕๐ ปีมานี้ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ทูลขอพระเจ้าแผ่นดินให้ใช้พระราชอำนาจลดโทษ ได้
ทูลขอพระเจ้าแผ่นดินให้ลดโทษคนที่ฆ่าคนตายโดยเจตนาจากโทษประหารชีวิต เป็นจำคุกตลอด
ชีวิตถึง ๔๑ % คือ คนที่ถูกศาลตัดสินประหารชีวิต ๑๐๐ คน ได้เปลี่ยนเป็นจำคุกตลอด
ชีวิตถึง ๔๑ คน และจำคุกตลอดชีวิตนั้น แปลว่าอยู่ในคุกราว ๑๒ ปี เขาไม่ยอมให้อยู่
เกินกว่านั้น เขาบอกว่าไม่มีมนุษย์คนใดจะทนอยู่ในคุกได้เกินกว่า ๑๒ ปี ถ้าขึ้นให้อยู่
ก็เป็นการทารุณอย่างยิ่ง เป็นการทำให้เป็นบ้าเป็นบออะไรต่างๆ อีกประการหนึ่งการ
ประหารชีวิตสตรี ก็เป็นของซึ่งเขาเห็นว่าเป็นการอุจาดมาก ไม่เรียบร้อย เพราะฉะนั้น
ในระหว่าง ๕๐ ปีมานี้ เกือบจะไม่มีผู้หญิงถูกประหารชีวิตเลยในอังกฤษ นอกจากถูก
กล่าวหาว่าวางยาพิษ ถ้าถูกพิสูจน์ได้ว่าวางยาพิษแล้วถูกประหารชีวิตเสมอ เพราะเขา
เห็นว่าคนที่วางยาพิษคนนั้นเป็นคนใจคอโหดร้ายทารุณอย่างยิ่ง ในเมื่อคนอื่นเขาไว้อภัยและ
รับประทานอาหารที่ประกอบมาให้ หรือรับประทานน้ำหรืออะไรต่างๆ แล้วคนนั้นเอายาพิษ
ไปใส่ เขาเห็นว่าเป็นการทรมานมากแล้วก็ฉลาดมาก ฉะนั้นถ้าผู้หญิงวางยาพิษแล้วเป็น
ไม่พ้นถูกประหารชีวิต เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีผู้หญิงเป็นคนแรกที่ไม่ได้วางยาพิษ แต่ว่ายิงคู่รัก
ตาย ชื่อ Ruth Ellis ซึ่งได้รับสารภาพ แต่ว่ากฎหมายอังกฤษในเรื่องฆ่าคนตายโดย
เจตนา การรับสารภาพไม่ได้ช่วยเลย เพราะว่าลงอาญาได้อย่างเดียวคือต้องตัดสิน
ประหารชีวิต ผู้พิพากษาทำอย่างอื่นไม่ได้ แต่เรื่อง Ruth Ellis นี้คนตกอกตกใจกันมาก
เพราะไม่ได้วางยาพิษ เป็นแต่ยิง แต่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมิได้ทูลขอ
พระเจ้าแผ่นดินให้ลดโทษ ก็เพราะ Ruth Ellis ให้การว่า ตนมีคู่รักและคู่รักอยากจะ

แต่งงานกับคนอื่น ตัวก็โกรธ และตัวเองเป็นคนเคยมีสามีมา ๒ คนแล้ว และรับสารภาพ
 ว่าไปซื้อปืนพกและได้อาณัติขึ้นยึดใส่ในชั้นพนักด้วยตนเองถึง ๗ ลูก ทั้งได้รับสารภาพ
 ว่าได้ยิงคน ๆ นั้น โดยโทรศัพท์เรียกให้มาหาแล้วยิงทั้ง ๗ ลูก ไม่ได้ยิงลูกเดียว Ruth
 และเธอก็ถูกประหารชีวิตแขวนคอ การรับสารภาพไม่ได้ช่วยอะไรเลยแม้แต่อย่าง นึกทำ
 ให้คนตกอกตกใจกันมาก เห็นว่าเป็นการกระทำที่โหดร้ายเกินไปไม่ควรจะลงโทษแรงถึง
 เพียงนั้น ทั้งนี้เพราะศาลอังกฤษไม่มีข้อห้ามว่าทำโดยการฉ้อฉลวิธยา ไม่เหมือนอย่าง
 กฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายฝรั่งเศสถ้าไปฆ่าใครตายด้วยความหึงหวง เขาเรียกว่า
 Crime Passionnel เขาลดโทษลง แต่อังกฤษไม่มี อีกประการหนึ่งทำให้คนอังกฤษ
 ห่มหึ่ง คือครั้งหนึ่งกำลังตกใจมากเรื่องประหารชีวิต ก็คือมีคนชื่อ Evans ซึ่งเป็นเรื่อง
 ๒-๓ ปีมานี้ ถูกหาว่าฆ่าลูกเล็ก ๆ ของตัวตาย แล้วก็ฆ่าเมียของตัวด้วย ถูกตัดสิน
 ประหารชีวิตแขวนคอ พยานคนที่สำคัญที่สุดในคดีนั้นคืออยู่บ้านเดียวกันกับ Evans คน ๆ
 นั้นชื่อ Christie เป็นพยานสำคัญที่สุดว่า Evans ฆ่าเมียของตัวและฆ่าลูก ต่อมา
 ภายหลังมีคนเข้ามาเช่าอยู่ในบ้านนั้น (คือ Christie มีบ้านใหญ่เกินไป ก็ให้คนมาเช่า
 บ้านนั้นบางห้อง) คนมาเช่าอยู่ได้กลิ่นเหม็นขึ้นมาอย่างผิดแปลก เวลา Christie ไม่อยู่
 ก็พองฝาออกดูก็พบศพผู้หญิง จึงไปบอกกับตำรวจ ๆ ก็ชุดในสวนแล้วพบศพผู้หญิงอีกหลาย
 คน ในที่สุด Christie ถูกจับขึ้นศาล Christie นี้เป็นคนที่ชอบไปเที่ยวกับผู้หญิงโดยมาก
 เป็นผู้หญิงโสเภณี เมื่อเกิดแล้วภายหลังก็พามาว่า เขาอยู่ในป่าแล้วบังคับใส่เข้าไป
 เสรีจนแล้วเอาปืนนัด เมื่อขึ้นศาล Christie รับสารภาพว่าเมีย Evans นั้นเขาฆ่าเอง ไม่ใช่
 Evans เป็นคนฆ่า Evans ฆ่าลูกจริงแต่ไม่ได้ฆ่าเมีย แต่เมื่อครั้ง Evans ขึ้นศาลนั้น
 ทางตำรวจและทางอัยการก็ฟ้องว่าฆ่าทั้งเมียและลูก ลูกขุนก็ตัดสินว่า Evans ฆ่าจริง
 ผู้พิพากษาตัดสินประหารชีวิต บัดนี้ปรากฏขึ้นแล้วว่า Evans ไม่ได้ฆ่าเมียเลย Christie

เป็นคนฆ่า อังกฤษก็เลยปั่นป่วนมาก บอกว่าวิธศาสตร์ของเขายังไม่แน่นพอ คนที่ไม่ได้มีความผิดกลับถูกประหารชีวิต จริงอยู่มีความผิดฐานฆ่าลูก แต่ไม่ได้มีความผิดฐานฆ่าเมีย เขาเห็นว่าอังกฤษถือหลักว่าให้คนที่ไม่มีผิดตายคนเดียวให้คนที่มีความผิดรอดได้ร้อยคนดีกว่า ถ้าคนที่ไม่มีผิดถูกประหารชีวิตแล้วเขาเห็นว่านี่เป็นของซึ่งร้ายกาจที่สุด ด้วยเหตุนี้ เพราะเรื่อง Ruth Ellis ผู้หญิงที่ไปยิงเขาถูกประหารชีวิตและเรื่องของ Evans นี่เวลานี้กำลังทำความปั่นป่วนมาก ในรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคมเอง ก็มีสมาชิกสภาทุก ๆ พรรคร่วมกันทั้งพรรค Conservative พรรค Liberal และ Labour ขอให้รัฐบาลพิจารณาใหม่ว่าควรยกเลิกประหารชีวิตหรือไม่ เป็นของแปลกกว่าในเรื่องการยกเลิกประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ พวกนี้ คนที่อยากให้การประหารชีวิตมีอยู่ต่อไปส่วนมากเป็นผู้หญิง ไม่ใช่ผู้ชายคนใจอ่อน ผู้หญิงกลับตุนอยากให้ประหารชีวิตมากกว่าผู้ชาย

อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้กฎหมายเสื่อมไปมากก็คือ ภาษี ๆ เดิมนั้นแรงเหลือเกิน ภาษีรายได้แล้วยังมีภาษีที่เขาเรียกว่า Sur Tax เข้ามาทบอีก คนอังกฤษเดิมนั้นจึงเลียงภาษีกันอย่างมาก คนอังกฤษชนิด ๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยเลียงภาษีเลย เดิมนักเลียงภาษีคนที่เคยเคารพกฎหมาย เดิมนักเลียงภาษี เพราะฉะนั้นจึงเป็นของที่ไม่ดี นี่เป็นข้อซึ่งกำลังทำให้คนอังกฤษหนักใจและปั่นป่วนกันมาก แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ทำให้เรื่องที่ข้าพเจ้าได้ถูกขอให้มาเล่าให้ท่านฟังนั้นเสียหายไป เพราะถึงแม้ว่าจะเสื่อมลงไปมากดังที่ข้าพเจ้าพูด แต่ตามความเข้าใจของคนทั่วไปแล้ว เรื่องความนับถือและเคารพกฎหมายข้าพเจ้าเชื่อว่ายังมีมากกว่าประเทศอื่น ๆ เป็นอันมาก บัดนี้จึงขอนำมาแสดงตามความเห็นของข้าพเจ้าว่า เพราะเหตุใดถึงแม้ว่าเสื่อมลงไปแล้วยังนับถือกฎหมายกันอยู่มากกว่าชาติอื่น ๆ โดยมาก นี่เป็นความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า ๆ ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ ขอให้ท่านไปคิดเอาเอง

๑. กฎหมายของอังกฤษนั้นนักการเมืองเป็นผู้ทำขึ้น จริงอยู่อาจจะผู้ชำนาญทางกฎหมายเป็นผู้ร่าง แต่ว่าความจริงการร่างกฎหมายก็อยู่ในมือของนักการเมือง เพราะประเทศอังกฤษเป็นประเทศประชาธิปไตยภายใต้พระมหากษัตริย์ กฎหมายเดิมนั้นก็สร้างขึ้นมากในรัฐสภา ที่เขาไว้ใจกฎหมายก็เพราะว่าเขาไว้ใจนักการเมือง ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่มีชาติใดในโลกนี้ที่ไว้ใจนักการเมืองของเขามากเท่าอังกฤษ ข้าพเจ้าเคยไปอเมริกาหลายครั้ง ฝรั่งเศสก็รู้จักดีมาก เชื่อว่าถ้าเอาอเมริกากับฝรั่งเศสมาเปรียบด้วยแล้ว ความไว้เนื้อเชื่อใจและความนับถือนักการเมืองในอเมริกาและในฝรั่งเศสจะมาเปรียบกับในอังกฤษไม่ได้ ทำไมอังกฤษถึงได้นับถือนักการเมือง ทั้งนี้เพราะเขายังคงให้นักการเมืองถือวินัยต่อยังคง เฉพาะอย่างยิ่งคนที่เขานับรัฐมนตรีอยู่ในคณะรัฐบาลเวลานี้ หรือเคยเป็นรัฐมนตรีมาก่อนพลัดพลั้งแม้แต่เล็กน้อยไม่ได้ ถูกประณามอย่างรุนแรงที่สุดจนถึงต้องละทิ้งการเมือง บางทีต้องไปอยู่ประเทศอื่น คือ คนที่เป็นนักการเมืองชั้นสูงของอังกฤษแล้วต้องทำตนเป็นคนบริสุทธิ์อย่างยิ่ง แม้แต่จะมีมลทินเพียงเล็กน้อย ก็เกิดเรื่องอย่างร้ายกาจที่สุด ตัวอย่างเมื่อไม่กี่ปีมานี้สมัยที่รัฐบาลกรรมกรกำลังมีอำนาจอยู่ มีนักการเมืองคนหนึ่งชื่อ John Belcher ซึ่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ การมีข่าวลือว่าเขานับเพื่อนกับบุคคลชื่อ Stanley ๗ นั้นเป็นคนที่มีความสามารถมากในการโกงต่างๆ โกงภาษี ของที่ไม่ควรจะเข้ามาขายก็เอาเข้ามาขาย ไปได้อनुญาติต่างๆ แอบไปโกงรัฐบาลเอามาทำการค้าขายที่ไม่ควรจะทำได้ โกงในเรื่องแลกเปลี่ยนต่างประเทศมีชื่อเสียงมาก John Belcher ปรากฏว่าเป็นเพื่อนของคนๆ นั้น และคนๆ นั้นก็เลิบบ้างดี ส่งอาหารเขาไปให้กินที่บ้าน ส่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวไปให้หลายชุดอะไรต่างๆ เมื่อมีข่าวลือเช่นนั้นแล้วรัฐบาลกรรมกรเองก็จัดให้มีการไต่สวนๆ กัน เข้าใจว่าหลายสัปดาห์ แต่เมื่อไต่สวนกันอย่างละเอียดละออแล้ว ปรากฏว่า John Belcher

นี่ไม่เคยได้รับสินบนจาก Stanley จนบัดนี้เลย มีแต่เคยได้รับอาหาร ได้รับการเลี้ยงดูหรือได้รับเสื้อ (เพราะว่า Stanley มีอิทธิพลกับร้านตัดเสื้อและเจ้าของหลายร้าน) John Belcher มิได้เคยทำความผิดคือไปให้อุปถัมภ์พิเศษแก่ Stanley อย่างใดเลย มิได้เคยช่วย Stanley ในทางราชการแต่อย่างใดเลย แต่เขาลงความเห็นว่าเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการแม้เพียงทำให้คนสงสัยว่ารับสินบนเท่านั้น เขาได้ลาออกและบังคับให้ลาออกจากสมาชิกรัฐสภา เมื่อเป็นคนซึ่งถูกประนามก็อยู่ในสังคมไม่ได้ต้องหลบหายไป จนบัดนี้ไม่เคยได้ยินชื่อเสียงของ John Belcher อีกเลย ไปอยู่ไหนก็ไม่ทราบ นี่เป็นแต่เพียงทำตัวให้ประชาชนสงสัยเท่านั้นว่ากินสินบนก็ไม่ได้แล้ว ที่ข้าพเจ้านำเอามาพูดก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าวินัยของนักการเมืองอังกฤษนั้นเขาแรงอย่างไร แรงอย่างยิ่ง พลานิดนี้ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ประชาชนเขาไว้วางใจนักการเมือง เมื่อไว้วางใจนักการเมืองแล้วก็ไว้วางใจกฎหมาย เพราะว่ากฎหมายนี้เองนักการเมืองเป็นผู้สร้างขึ้น

๒. ความไว้วางใจในตำรวจยังมีมากเกือบจะไม่ลดหย่อนเลย มีลดหย่อนก็ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องจรรยา รัตนตรัย เขาเห็นตำรวจยุ่งเหลื่อเกินเรื่องนี้ คือว่าเวลาเมื่ออุบัติเหตุจริง ๆ รัตนตรัยชนกันคนตายอะไรต่าง ๆ ตำรวจก็ไม่เห็นทำอะไรได้ ได้แต่วัดถนนวัดทางโน้นวัดทางนี้ แล้วก็บอกว่าไปชนกันอย่างไร ใครชนใครก่อน ตำรวจเที่ยวส่งยามไปอยู่ทุก ๆ แห่ง ขึ้นรถมอเตอร์ไซค์ไปอยู่ทั่วประเทศ แต่ก็ไม่เคยเห็นใครถูกจับ ข้าพเจ้าเองเคยขึ้นรถรัตนตรัยโดนชนมา ๒ คนแล้ว ก็ไม่เคยเห็นตำรวจไปจับคนที่ชนมาได้ทันทีเลย หรือว่าคอยป้องกัน เช่นบางทีเวลาเลี้ยวไปตามถนนที่มีแนวต้นไม้ขึ้นมาสูงแลไม่เห็นอย่างนี้เป็นต้น คนเลี้ยวมาผิดทางก็ชนกัน ไม่เห็นมีตำรวจคอยไปเฝ้าอยู่เช่นนั้นแล้วก็จับได้ แต่ไปวัดตามถนนภายหลังเพื่อประโยชน์สำหรับวิธีที่ประกันเขาที่เบ้อ คือแทนที่จะป้องกันไม่ให้อุบัติเหตุเกิดขึ้น ตำรวจได้แต่ไปจับเขาเวลาที่เขาจอด

ผิดที่ บางทีไปจุด ๒ นาฬิกา ไปจุดที่นั่นที่นั่น คนเลยเมื่อตำรวจอย่างยิงในเรื่อง
รถยนต์นี้ แต่นอกจากนี้ในคดีสำคัญจริงๆ แล้ว เขายังไว้ใจตำรวจอย่างยิง จนถึงกับ
ผู้พิพากษาคนหนึ่งของอังกฤษซึ่งข้าพเจ้าได้เคยได้รู้จัก บอกว่าที่อังกฤษนั้นถ้าเป็นคดี
อาญาก็ทำกันง่ายพอได้ แม้ว่าที่พม่าจะขัดกับหลักของอังกฤษ (ตั้งท่านทราบดีแล้วว่า
หลักของอังกฤษนั้นจำเลยต้องถือว่าเป็นคนที่มีบริสุทธิ์ และเป็นหน้าที่ของอัยการโจทก์ต้อง
พิสูจน์ว่าผิด จำเลยเข้าไปในศาลไม่ต้องพิสูจน์อะไรเลย ได้แต่แก้ว่าไม่ผิดเท่านั้นเอง)
ถึงอย่างนั้นผู้พิพากษาคณะนั้นก็บอกว่าเป็นเส้นทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติแล้วตำรวจอังกฤษ
ระวังไว้เหลือเกินที่จะจับใคร เพราะฉะนั้นจำเลยก็เข้ามาในศาลทั้งที่ไม่ผิดนั้น ท่าน
บอกว่าเป็นผู้พิพากษามา ๔๐ ปี เห็นจะเคยเห็นสัก ๒ คน ก็แปลว่าความไว้ใจในตำรวจ
ยังมีอยู่มาก นั่นเป็นข้อที่สอง

๓. ไว้ใจในศาลและไว้ใจในผู้พิพากษา เฉพาะอย่างยิ่งศาลสูงที่เขาเรียก
ว่า High Court of Justice นั้นคนเขาไว้ใจเหลือเกิน คือเขานับถือผู้พิพากษาชั้น
High Court Judge เหมือนกับนับถือทนาย เขา นับถือกันอย่างประหลาดที่สุด
เพราะเหตุใด

ก. มีน้อยคนกว่าจะได้เป็นทนายที่สุด คือต้องเป็นเนติบัณฑิตเป็นทนาย
ความมาหลายปี ทนายความทั้งหมดนั้น ที่จะได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้พิพากษานั้น
น้อยที่สุดแล้ว เมื่อเอาเข้ามาเป็นผู้พิพากษาตอนแรกก็ไม่ให้เป็น Judge ทันที เขา
ให้ไปเป็น Commissioner เสียก่อน ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะแปลตรงๆอะไร เขา
เรียกว่า Mr. Commissioner เป็น Commissioner อยู่หลายปี เพราะว่าเขาจะทดลอง
ดูว่าจะใช้ได้หรือไม่ใช้ไม่ได้ ต่อเมื่อเขาเห็นว่า เป็น Commissioner มาถึง ๓ - ๔ ปี
ทำได้จริงๆ แล้ว และมีตำแหน่งว่างเขาจึงจะให้ เป็น เพราะฉะนั้นบางทีเวลา

ไปฟังคดีในศาลผู้พิพากษาที่ไม่ใช่ Mr. Justice Morris หรืออะไรก็ตาม มักจะเป็น Mr. Commissioner อยู่มาก พวกนี้เป็นทนายความเอามาทดลอง โดยให้ Commission หรือให้ประกาศนียบัตรหรืออะไรทำนองนั้นชั่วคราว ขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์ ถ้าไม่ดียังไม่ตั้งอีก แต่ไม่ใช่ถูกถอดเพราะไม่เคยตั้งเป็น Judge ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านกงทราบดีแล้วว่าศาลอังกฤษแบ่งเป็นอย่างไร แบ่งเป็น The Queen's Bench ซึ่งพิจารณาคดีทั้งทางอาญาทางแพ่ง มีศาล Admiralty, Probate and Divorce ซึ่งเกี่ยวกับการควบคุมการเดินเรือและเรื่องการหย่าร้าง มีศาล Chancery ซึ่งเกี่ยวกับมรดกและเกี่ยวกับการดูแลเด็กกำพร้าอะไรต่างๆ และยังมี County Court ก็คือศาลจังหวัดซึ่งพิจารณาคดีแพ่ง ซึ่งมีจำนวนเงินที่พิพาทเป็นจำนวนน้อย เขาจึงนับผู้พิพากษาของ Queen's Bench ผู้พิพากษาของ Admiralty, Probate and Divorce ผู้พิพากษาของศาล Chancery และผู้พิพากษาของศาล County Court หมกด้วยกัน เรียกว่า Judicial Population ก็คือจำนวนคนที่เป็นผู้พิพากษาได้ เข้าใจว่ามีจำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน ในประเทศซึ่งมีพลเมืองถึง ๕๐ ล้าน ฉะนั้นแปลว่ามีน้อยและเป็นไถยาก ทำให้เป็นของที่แปลกน่านับถือมาก อีกอย่างหนึ่งก็คืออิสระ ผู้พิพากษามีความเป็นอิสระมากไม่ต้องกลัวใคร ยิ่งผู้พิพากษาชั้น High Court แล้วถอดไม่ได้ ถ้าจะถอดออก ทั้งสภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญ (House of Commons) ต้องรวมกันเห็นด้วย โดยกราบบังคมทูลขอให้เอาออก ซึ่งก็แปลว่าเกือบทำไม่ได้ และข้าพเจ้าอยู่เมืองอังกฤษมา ๓๔ ปี ก็ไม่เคยได้ยินเลยว่าผู้พิพากษาคณใดถูกถอด แล้วก็ถึงแม้ที่เคยอ่าน ๆ มาก็ไม่เคยเห็นว่ามีการถอด มีถูกถอดก็ครั้งสมัยที่พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชอำนาจเอาออกได้ เพราะว่าเป็นสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช แต่สมัยประชาธิปไตยนี้ไม่เคยปรากฏเลยว่าผู้พิพากษาคณใด

ถูกเอาออก จึงเท่ากับเป็นผู้พิพากษาแล้วเอาออกไม่ได้ จนกระทั่ง Lord Chief Justice Goddard บอกข้าพเจ้าว่าบางคนแก่เต็มที่แล้ว ไปนั่งศาลฟังก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรต่างๆ ก็ยังเอาออกไม่ได้ เพราะว่าไปอยู่ให้ไกลออกมาก็ไม่ค่อยลาออก ต้องอ้อนวอนกัน ข้าพเจ้าเคยไปฟังการพิจารณาในศาลครั้งหนึ่ง ที่ในศาลจังหวัด Cornwall ผู้พิพากษากำลังฟังคดีอยู่แล้วหยุดเฉย ๆ แล้วก็ไปเล่นนิทานให้คนฟัง โดยไม่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคดีเลย แต่ก็ต้องนั่งฟังกันอยู่ราว ๑๐ นาที แล้วภายหลังก็กลับมาฟังคดีกันต่อไป นั้นอายุ ๘๒ ปี ถึงแม้ Lord Chief Justice เองเวลานี้อายุ ๗๔ ปีก็ยังอยู่ได้ แต่ก็นั่นแหละ คนที่อยู่เวลานี้แก่แล้วจะทำอะไรไม่ได้ นั่นมีน้อย แต่ที่สำคัญก็คือ ทำให้เขามีอิสระ เขาไม่กลัว เขาไม่กลัวอะไรเลย อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนนับถือเห็นว่าเป็นคนพวกพิเศษ คนไทยอาจไม่นับถือของเช่นนี้ข้าพเจ้าไม่ทราบ นี่ข้าพเจ้าพูดถึงเรื่องของอังกฤษ คือเรื่องเครื่องแต่งกาย คือผู้พิพากษาชั้น High Court Judge เวลาเข้าไปในศาลเข้าไปอย่างพิเศษมาก ใส่วิกแล้วก็สวมเสื้อแดง คนอื่นๆ ก็แต่งธรรมดา ทนายนวมก็สวมวิกเหมือนกัน แต่ว่าสวมเสื้อดำ เสื้อครุยสีดำ ผู้พิพากษาสวมเสื้อแดง ที่โหล่ที่ก็มีขนสัตว์ขาวมาคลุม เข้ามาตอนแรกสวมวิกยาวถึงคอ สวมเป็นนวมขนแกะหรือขนอะไรไม่ทราบสีขาว ที่ข้อมือมีขนสัตว์ขาวมีผ้าคาดพุงใหญ่สีดำ คือเข้ามาดูเป็นคนที่น่ากลัวเป็นคนใหญ่คนโตมาก วิกที่สวมยาวลงมาถึงคอ พอคำนับๆ กันเสร็จแล้วก็ออกไปข้างนอก ไปดอควิกใหญ่ใส่วิกเล็กๆ ยูนิกเดียว วิกเล็กกว่าพวกทนายความเสียด้วยซ้ำ ข้าพเจ้าเคยดูภาพยนตร์อเมริกันหลายเรื่องที่แสดงถึงศาลอังกฤษ มักจะแสดงให้เห็นผู้พิพากษานั่งฟังคดีอยู่ตลอดเวลาหลายชั่วโมงใส่วิกยาวลงมามาก ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะว่าใส่แล้วเหนื่อยมากและร้อน วิกใหญ่นั้น

เป็นวิกเต็มยศ เวลาเข้ามาตอนแรกจึงจะใส่ พอเสร็จแล้วก็ออกไปข้างนอก ไป
ถอดขนวมออกถอดวิกใหญ่ออก ใส่วิกเล็กๆ เครื่องแต่งตัวนี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็น
ของสำคัญมาก เพราะว่าเวลามานั่งอยู่ในศาลก็มีท่าทางสง่าเป็นที่น่ายำเกรง และ
ก็วันแรกที่มาั่งบัลลังก์ คืออังกฤษ ท่านกงทราบดีแล้วว่าศาลตามจังหวัดไม่มี
อำนาจเท่ากับศาลหลวงที่กรุงลอนดอน แล้วก็ผู้พิพากษาจาก Queen's Bench เขา
เดินทางไปทั่วประเทศ ไปอยู่จังหวัดนั้น ๔ วัน จังหวัดนั้น ๔ วัน แบ่งออกเป็น
ภาคต่างๆ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคอะไรต่างๆ ออกไป
จากเมืองหลวง ไปนั่งที่นั่น และเมื่อออกไปที่นั่นแล้วเรียกว่าศาล Assize ศาล
Assize มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เท่ากับศาล Queen's Bench ที่อยู่ในกรุงลอนดอน เมื่อ
ไปอยู่จังหวัดไหนก็มีบ้านพิเศษให้ผู้พิพากษาอยู่ และผู้พิพากษาก็มีนายทหาร
คนสนิท โดยมากเป็นนายทหารรักษาวงศ์ตามมาคด้วย นายร้อยเอกทหารรักษา
พระองค์ประจำตัว และคนที่ เป็น Sheriff ซึ่งไทยเราไม่มีตำแหน่งที่จะเทียบได้
คือ Sheriff เป็นหัวหน้า สมมติว่าเป็นคนที่ควบคุมตำรวจ แต่ความจริงเป็น
ตำแหน่งกิตติมศักดิ์ เพราะ Sheriff นี้ โดยมากมักจะเป็นนายพลเรือหรือนายพล
ทหารบกหรือนายพลทหารอากาศที่ออกจากราชการแล้วและพักอยู่ในจังหวัดนั้น
เขาก็ตั้งให้เป็น Sheriff ปีหนึ่ง เวลาผู้พิพากษาจะเดินทางจากเรือนของตนไปยัง
ศาล Sheriff นี้ต้องแต่งเต็มยศ โดยมากพวกนี้เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ใส่สาย
สะพายบึกเหรียญตรา มานำผู้พิพากษาออกไป ผู้พิพากษามาต้องมีตำรวจแห่
แล้วต้องมีทหารมาเป่าแตรเคราฟ ก็ทำให้คนตื่นตื่นว่าผู้พิพากษานี้เป็นคนใหญ่
คนโตที่สุด พอขึ้นนั่งบัลลังก์แล้วนายกเทศมนตรี (ศาลไปตั้งในเมืองมิเชต
เทศบาล) ก็ขึ้นมาคำนับแล้วก็กล่าวแสดงความยินดีกับผู้พิพากษาได้มาที่นั่น แล้ว

ผู้พิพากษาก็กล่าวตอบ ก่อนที่จะตั้งขึ้นพิจารณาคดีได้ ก็มีจำศาลซึ่งนั่งอยู่ที่หน้าบัลลังก์ขึ้นแล้วก็อ่านคำประกาศแต่งตั้งมาจากพระเจ้าแผ่นดินให้คนฟัง คนทุก ๆ คนต้องยืนขึ้นหมด ตั้งขึ้นโดยพระปรมาภิไธย เช่นเอลิซาเบธที่ ๒ ให้ตั้งอะไรต่าง ๆ แล้วก็มีหมวกพิเศษเป็นหมวกสามเหลี่ยม ซึ่งเขาเอามาวางข้าง ๆ ผู้พิพากษา พออ่านเรียบร้อยแล้ว เช่น ให้ตั้งศาล Assize พอถึงชื่อผู้พิพากษาว่าให้ตั้งคน ๆ นี้เป็นผู้พิพากษาในคดีนี้ในเวลา ๔ วัน ผู้พิพากษาต้องหยิบหมวกขึ้นมาสวม แล้วก็คำนับ พอผู้พิพากษาหยิบหมวกมาสวมคำนับ พวกทนายความในศาลต้องคำนับผู้พิพากษาทั้งหมด แล้วผู้พิพากษาก็วางหมวก แล้วเขาก็เอาไปเก็บ คือเป็นการทำพิธีมาก แล้วพิธีนี้ทำให้คนเลื่อมใส ก็เห็นว่าเป็นไม่ใช่คนธรรมดา ไม่ใช่ข้าราชการที่ไต่เงินเดือนอย่างพวกเราที่มานั่งที่นี่ เป็นคล้าย ๆ กับเทวดามานั่ง เขาก็นับถือมาก อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนทั่วไปนับถือผู้พิพากษา คือทนายความในศาลที่อังกฤษ เขาแสดงความเคารพต่อผู้พิพากษาอย่างมากมาย เช่นเวลาผู้พิพากษาเข้ามาเป็นต้น ศาลอังกฤษโดยมากมีโต๊ะอยู่ข้างหน้าบัลลังก์ ทนายความก็นั่งอยู่รอบโต๊ะ กติของคนที่ไหนคนนั้นก็ลุกขึ้นพูด พอหมดคดีนั่งลงอีกคนหนึ่งก็ลุกขึ้นพูด แต่ว่าโดยมากเขานั่ง นี่ข้าพเจ้าพูดถึงศาล Assize มีโต๊ะใหญ่หน้าบัลลังก์ ทนายนั่งอยู่ประมาณ ๑๒ - ๑๓ คนรอบโต๊ะ แล้วก็มีแท่นมีกระดานวางอยู่เต็ม แล้วก็มีพวก Solicitors เขามีทั้ง Barrister และ Solicitor Solicitor ใส่เสื้อธรรมดา Barrister ใส่วิกและใส่ gown ผู้พิพากษาเข้ามาพวกนี้ก็ยืนขึ้นคำนับ พวกทนายความคำนับผู้พิพากษาจนเสร็จระเกือบ ๆ ติกกับโต๊ะ พวกเราเห็นเข้าก็บอกว่า พวกนั้นเขาลွ่กัน เราก็ต้องกลัวด้วย ก็ทำให้คนทั่วไปนับถือ ผู้พิพากษาทั่วอย่างนี้ต้องคำนับ ไค้ As your Lordship pleases อะไร

ต่าง ๆ ย่อมกันเรื่อย พวกผู้พิพากษาก็นั่งฝั่งอยู่ คนธรรมดาอย่างเราทั่วไปก็เห็นว่า
นี่เป็นคนใหญ่คนโตมาก และอีกอย่างหนึ่ง การเรียกผู้พิพากษาชั้น High Court
เขาแปลกมาก คือพอเป็นผู้พิพากษาแล้วก็ตั้งให้เป็น Sir เช่นสมมุติว่าผู้พิพากษา
ชื่อ John Morris ถ้าได้เป็นผู้พิพากษา High Court Judge แล้วละก็ เป็นต้อง
ตั้งให้เป็น Sir ก็เป็น Sir John Morris ถ้ามีชื่อไปไหนในทางสังคมก็เรียก Sir
John Morris และในสมุดเลขนัมเบอร์โทรศัพท์ก็เรียกว่า Sir John Morris แต่ถึง
เวลาเรียกเกี่ยวกับตำแหน่งเข้ากลับเรียกว่า Mr. Justice Morris ไม่เรียก Sir John
Morris เรียกว่า Mr. Justice และคำว่า Mr. Justice นี่ก็น่ากลัวแล้ว ถ้าแปล
เป็นไทยแล้วสมมุติว่าชื่อผู้พิพากษาเป็นไทยและใช้อย่างเดียวกัน สมมุติว่า
ผู้พิพากษาชื่อเล็ก อย่างนี้เป็นต้น สมมุติเอา ขำพเจ้าเห็นว่า ถ้าแปล Mr. Justice
เป็นไทย ก็แปลว่าคุณยุติธรรม คุณยุติธรรมเล็กนั้นก็ดูน่ากลัว ที่นี้ Mr. Justice
Morris ความจริงเป็น Sir กลับถูกเรียกว่า Mister ที่นี้เวลาอยู่ในศาลกลับกลายเป็น
Lord ไปแล้ว ซึ่งคุณออกจะยุ่งมาก ในศาลเขาเรียก My Lord หรือ Your
Lordship ก็ทั้งหลายแหล่ทำให้คนเคารพ อีกประการหนึ่งคือท่าทางของพวก
High Court Judge บางเวลาทำท่าซึ่งซึ่ง ทำซึ่งซึ่งอันหนึ่งก็คือ เวลาพยานเข้ามา
ในคอกพยานแล้วก็มีกราบสามนิ้ว ขำพเจ้าสังเกตดูผู้พิพากษาอังกฤษโดยมาก
ไม่ได้ดูกระดาษหรือหันไปทางโน้นทางนี้ เขาจ้องหน้าพยานอยู่ตลอดเวลาที่สาบาน
ทำให้ตกใจขึ้นอีก คือถึงแม้ผู้สาบานจะกลัว คือเขาจะต้องจับคัมภีร์ไบเบิล ถ้า
เป็นแขกอิสลามเขาก็ให้เอาคัมภีร์โคหร่านที่นับถือในศาสนาอิสลามเข้ามา ถ้าเป็น
ศาสนาพุทธเขาก็เอาพระพุทธรูปเข้ามาในห้อง เขาเห็นว่าเท่านั้นยังไม่ทำให้เกรง
พอ ผู้พิพากษาเขาจึงจ้องหน้า ขำพเจ้าเห็นหลายคนเวลาอยู่บนบัลลังก์เขาจ้อง

หน้าพยานในคุกเป่ง ไม่กระพริบตาเลย ทำให้เห็นว่าเป็นของน่ากลัว แต่ นอกจากเวลาจ้องหน้าพยานเวลาสาบานตัวแล้ว เขาจะทำตัวอย่างนุ่มนวลมาก อ่อนหวาน พยานตกใจเขาจะช่วยปลอบใจพยาน บางทีพยานตกใจ อาจจะทำให้พูดเลอะเทอะพูดผิดอะไรต่าง ๆ เขาก็ปลอบ ถ้าเห็นว่าทนายความจะเป็นทนาย โจทก์หรือทนายจำเลยก็ดี เวลาซักพยานไปซักอย่างคุ้นกันไป เขาก็เอ๊ะ เขาไม่ให้ซักอย่างคุ้นกันไป เขาให้ซักอย่างละมุนละไมเรียบ ๆ บางทีพยานตกใจ พูดเบา และผู้พิพากษาแก่ ๆ อย่างนั้นหูตึงก็ไม่เอ๊ะอย่างคุ้น ๆ เขาขอให้พูดดัง ๆ อย่างเรียบร้อยและละมุนละม่อม บางทีผู้พิพากษาหูตึงมาก พยานผู้หญิงในบาง เรื่องมีความอับอาย อย่างเรื่องข่มขืนกระทำชำเรา พยานผู้หญิงพูดไม่ออก ร้องไห้ร้องห่มอย่างนี้เป็นต้น ก็ให้เข้ามาใกล้ ๆ ไม่ได้ว่าจำเป็นจะต้องพูดในคุก พยาน ก็คิดถึงจะให้ความสะดวกแก่พยาน บางทีเห็นว่าพยานไม่สบายก็ให้นั่ง หรือพยานเหนื่อยก็ให้นั่ง ไม่มีการกระโชกกระชาก นอกจากจะเห็นว่าพยานเป็น คนที่ไม่ดีและพลิกแพลงอย่างที่สุด ตอบอย่างเลอะเทอะพลิกแพลงจึงจะถูกเอ็ด พยานที่จะถูกศาลอังกฤษเอ็ดต้องเป็นพยานที่เลวทรามมาก นอกจากนั้นถ้าทนาย ตามอะไรต่าง ๆ ไม่เข้าเรื่องแล้วก็ถูกเอ็ด ในศาลอังกฤษเราทราบแล้วว่า ถ้าเป็น คดีอาญา นอกจากจำเลยจะรับสารภาพแล้ว ต้องมีลูกขุน ถ้าสารภาพ คือ plead guilty ลูกขุนก็ไม่ต้องมี ผู้พิพากษาก็ฟังคนเดียว ถ้าเมื่อปฏิเสธ คือ plead not guilty จึงจะมีลูกขุน แต่ว่าถ้ามีลูกขุนแล้วหน้าที่ผู้พิพากษาที่จะต้องทำให้ลูกขุน เข้าใจเรื่องให้ดี เพราะลูกขุนเป็นผู้ตัดสินในแง่ว่าใครถูกใครผิด ก็คือลูกขุนเป็นผู้ ตัดสินข้อเท็จจริง (Judge of fact) ส่วนผู้พิพากษานั้นเป็นผู้อธิบายกฎหมาย ฉะนั้นถ้าทนายถามไม่พอ ผู้พิพากษากลัวว่าลูกขุนจะไม่เข้าใจ ก็จะถามเพิ่มเติม

ขึ้นอีกเพื่อลูกขุนจะได้เข้าใจ และเวลาถามพยาน เขาก็จะถามอย่างละมุนละม่อม
มาก คนที่ถูกเอ็ดมากที่สุดก็คือทนาย แต่ว่าเขาไม่เอ็ดทนายที่มีอาวุโสสูงกว่า
ถ้าทนายมีอาวุโสสูงกว่าแล้วเขาเคารพมาก ถึงแม้เขาจะท้วงอะไรต่าง ๆ เขาก็ท้วง
ด้วยความเคารพ ถ้าจะเอ็ดก็มักเอ็ดทนายหนุ่ม ๆ อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนนับถือ
ผู้พิพากษามาก ก็คือ ถ้าเข้าไปในศาลอังกฤษแล้วจะเห็นความสามารถของ
ผู้พิพากษาในการตีความกฎหมายให้แก่ลูกขุนและการควบคุมในการดำเนินคดี
ศาลเป็นผู้ควบคุมการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยาน
ที่เขาเรียกว่า Law of Evidence คือว่าข้อความบางอย่างนำมาสืบไม่ได้เป็นเรื่อง
นอกประเด็น เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่จะห้าม บางทีทนายลูกขุนทักท้วงก็ต้อง
เป็นผู้ตัดสินว่าทักท้วงถูกต้องหรือไม่ ข้อที่ข้าพเจ้าเห็นว่าวิเศษที่สุดในศาลอังกฤษ
ซึ่งข้าพเจ้าไปคุ้ที่ไรอดค้นค้นไม่ได้ ก็คือการสรุปความให้แก่ลูกขุนเมื่อเรื่องเสร็จ
แล้วหรือที่เขาเรียกว่า summing up บางทีเรื่องคดีสำคัญ ๆ กินเวลาถึง ๔ วัน จริง
อยู่มีคนจกขลุ่ยข้างล่าง แต่ผู้พิพากษาเขาจกด้วยคำสำคัญไว้อย่างรวดเร็ว ข้าพเจ้า
เคยนั่งบนบัลลังก์ข้าง ๆ ผู้พิพากษาลายหน ที่อังกฤษไม่เหมือนที่เมืองไทย ที่เรา
ยอมให้พระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวที่จะไปประทับบนบัลลังก์กับผู้พิพากษา แต่ที่
อังกฤษนั้นผู้พิพากษาจะเชิญใครขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์ก็ได้แล้วแต่ใจผู้พิพากษา
ข้าพเจ้าได้เคยนั่งเห็นเขาจก เขามีกินสอหลาย ๆ แห่ง มาวางไว้พร้อมหมดแล้ว
จกบนกระดาน ไม่มีสมุด เมื่อจกไปแล้ว ๔ - ๕ วัน เมื่อทนายโจทก์แถลงเป็น
คนสุดท้ายแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่จะ sum up คือเล่าเรื่องทั้งหลายแหล่
ให้ลูกขุนฟัง และอธิบายว่าเรื่องนี้คนไหนว่าอย่างไรคนไหนว่าอย่างไร และในแง่
กฎหมายนั้นเราควรจะฟังอย่างไร ซึ่งบางทีก็กินเวลาถึง ๓ ชั่วโมง แล้วแต่เรื่อง

บางทีก็ครึ่งชั่วโมง เคยได้ฟัง summing up ๔ ชั่วโมง ได้เคยอ่านในหนังสือพิมพ์
ว่าเคยมีผู้พิพากษา summing up ถึง ๔ ชั่วโมงก็มี ข้อที่ข้าพเจ้าเห็นว่าแปลก
อย่างยิ่ง ก็คือ เมื่อข้าพเจ้าไปฟังครั้งแรกก็นึกว่าเมื่อทนายโจทก์แถลงจบแล้วถึง
หน้าที่ผู้พิพากษาจะต้อง sum up ก็จะหยุดพัก แล้วผู้พิพากษาก็เข้าไปข้างในไปจับ
Note ที่จดไว้ให้เข้าเรื่องเข้ราว ก็คิดว่าจะ sum up อย่างไร พักสักครึ่งชั่วโมง
จึงจะกลับออกมา sum up แต่ที่ไหนได้ ไม่ใช่เช่นนั้นเลย ต้องขอโทษ กันของ
ทนายโจทก์เกือบจะไม่ถึงเก้าอี้ ผู้พิพากษาก็พูด แล้วพักอยู่เรื่อย ๓ - ๔ ชั่วโมง
ไม่ได้หยุดเลย และการพูดไม่ได้จับเรื่องตั้งแต่ต้นมา อย่างคดีที่เราฟัง บางที
เขาจับทางโน้นมาแถลง จับทางนี้มาแถลง เอากันมาก่อน เอาปลายมาก่อน โดย
Notes เล็ก ๆ นี้อย่างนี้เป็นของที่แปลกอย่างยิ่ง แต่เป็นที่แน่นอนว่าต้องมีพลาตบ้าง
มีละนั้นศาลฎีกาก็ไม่ต้องมี ศาลอุทธรณ์ก็ไม่ต้องมี แต่ว่าส่วนมากนั้นไม่พลาต
ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่อง summing up นี้ ถ้าท่านได้มีโอกาสไปเมืองอังกฤษแล้วละก็
ขอให้พยายามไปดูให้ได้ summing up เป็นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะไม่ได้นึกว่า
มนุษย์จะทำได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นอย่างนี้เป็นของที่แปลก และอีกอย่างหนึ่งก็คือ เวลาที่
เขา sum up กับลูกขุนนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกามารมณ์ เรื่องชู้สาวหรือคน
ไปฆ่าชู้ตาย หรือทำผิดอะไรต่าง ๆ ที่ลามก เขาต้องบอกกับลูกขุนเสมอว่านี่ไม่ใช่
ศาลที่จะมาตัดสินกันทางศีลธรรม ว่าการที่ทำอย่างนั้นจะเป็นคนดีคนเลวหรือไม่
เขาบอกว่าเรามาตัดสินกันในแง่ของกฎหมายโดยเฉพาะ คือเช่นผู้หญิงที่มีสามีถึง
๗ คนมาแล้วอะไรอย่างนี้เป็นต้นเป็นคนเลว ไปฆ่าคนตาย เขาบอกว่าข้อที่ว่า
เป็นคนเลวอะไรต่าง ๆ นั้นไม่ต้องเอาขึ้นมาคิด เขาบอกกับลูกขุนหลาย ๆ หนว่า
เรามาตัดสินกันเรื่องเดียวว่าคน ๆ นี้ฆ่าเขาหรือเปล่า ไม่ใช่ว่าเขาเป็นคนเลวแล้ว

เขาจะต้องฆ่า ข้าพเจ้าเห็นว่าเขาทำอย่างแน่วแน่มาก คือคนที่เป็นคนขี้เมาและทะเลาะ
มาก คนเป็นขโมยเป็นคนเลว ก็ได้มีโอกาสที่จะได้รับความยุติธรรมเท่ากับคน
ที่ไม่เลว คือเอาเรื่องข้อเท็จจริงมาพิสูจน์กันว่าฆ่าเขาหรือเปล่า เพราะฉะนั้น
เขาจึงได้บอกลูกขุนเสมอ เช่นเดียวกับการคุมคดี เขาถือกฎหมายเป็นของสำคัญ
เขาไม่เอาศีลธรรมในใจส่วนตัวเข้ามาเกี่ยว คือเขาพยายามที่จะสอนลูกขุนให้ตัดสิน
ข้อเท็จจริงโดยเฉพาะ และเมื่อถึงเวลาลงอาญาก็เหมือนกัน ถ้าเขาไม่เห็นด้วยกับ
กฎหมาย เขาก็กล้าหาญมาก บางทีเขาบอกว่ากฎหมายนี้เขาไม่เห็นด้วย แต่เขา
บอกว่าเขาไม่มีหน้าที่จะมาสร้างกฎหมาย ผู้ที่สร้างกฎหมายคือรัฐสภา หน้าที่
ของเขาคือมาปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นเขาบอกว่าเรื่องนี้เขาไม่เห็นด้วย หวังว่า
ทางรัฐสภาคงจะฟังในวันหนึ่ง แต่เขาเองเขาต้องตัดสินไปตามกฎหมาย เขาไม่มี
หน้าที่จะมาเปลี่ยนกฎหมาย และเวลาลงอาญาเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่จะตัดสินจำคุก
เป็นเวลา ๒ ปี ๖ เดือน ๗ เดือน หรืออะไรก็ตาม ถ้าจำเลยเป็นผู้ซึ่งกระทำ
ความผิดเป็นครั้งแรก เพียงแต่ปล่อยกัก หรือเพียงจะภาคทัณฑ์กัก หรือจะลงโทษ
กัก มักสั่งสอนอธิบายให้จำเลยฟังว่าทำผิดอย่างไร เหมือนพ่อพูดกับลูก พูดอย่าง
ใจคออารมณ์ดีมาก เป็นที่น่านับถือมากตอนนั้น แต่ว่าถ้าเมื่อจำเลยทำความผิด
ร้ายแรงมาก บางทีก็พูดอย่างรุนแรงเหมือนกัน บอกว่านี่เคราะห์ดีอย่างยิ่งที่
กฎหมายบังคับให้ข้าพเจ้าตัดสินจำคุกท่านเพียง ๕ ปี ถ้ากฎหมายไม่บังคับข้าพเจ้า
จะตัดสินจำคุกท่าน ๑๐ ปี อย่างนี้เป็นต้น และครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้ไปฟังคดีจำเลย
ข่มขืนกระทำชำเราผู้หญิงและทุบตีเตะถีบอะไรต่างๆจนผู้หญิงนั้นเกือบตาย ผู้หญิง
นั้นต้องกลานมาตลอดคืนจึงมาถึงบ้าน ขอให้คนช่วยไต่และก็ไม่ตาย คดีนี้เขา
ตัดสินจำคุก ๑๐ ปี และผู้พิพากษาคณะนั้นความที่โกรธคนๆนั้นเหลือเกิน เขา

บอกว่าตัดสินไม่ได้เวลานี้ คือลูกขุนบอกว่าผิด แต่ผู้พิพากษาบอกว่าชอรวัวอีก ๓ เดือน ให้นำไปขังไว้อีก ๓ เดือนก่อน แล้วถึงค่อยเอามาตัดสิน เขาบอกว่า ถ้าไม่เช่นนั้นจะตัดสินแรงเกินไปเพราะใจคอไม่สบาย ต้องรอไปอีก ๓ เดือน พอถึงกำหนดคนนั้นถูกลงโทษ ๑๐ ปี แล้วยังชี้หน้าว่า “ แก้นี้ะ เพราะหัดที่เหลือเกินที่เขาไม่ตาย ถ้าเขาตายฉันจะตัดสินให้แขวนคอ ฉันจะดีใจอย่างยิ่ง ” แต่ถึงเวลาที่คนทำผิดเป็นคนเลวมากเขาก็มากมาย แต่ว่าถ้าคนนั้นเพียงไปล้วงกระเป๋าเขาไม่เคยทำผิดมาก่อน เขาก็จะพูดจาละมุนละม่อมว่า ถึงแม้จะเอาเข้าคุก ๖ เดือน เขาก็จะบอกว่าสงสาร ความจริงจะลงโทษ ๕ ปีก็ได้ ที่จำลงโทษเพียง ๖ เดือนนี้ขอให้ไปกลับตัวเสียใหม่ คือเขาเลือกพูดให้เหมาะกับกาลเทศะ เป็นเวลาเดียวที่คนอังกฤษหมิ่นมักจะบ่นว่าผู้พิพากษาพูดรุนแรงไปหน่อย คือเรื่องอะไรเกี่ยวกับกามารมณ์แล้วผู้พิพากษาคู่ใครเรื่องมาก เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่คนทำอะไรไม่ถูกกับธรรมชาติ ถ้าทำอะไรผิดธรรมชาติแล้วผู้พิพากษาอังกฤษใครที่เหลือเกิน แล้วก็ตัดสินแรงลงโทษแรงมาก และกล่าวคำว่าเอาอย่างแรงที่สุด

อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนทั่วไปนับถือผู้พิพากษาชั้น High Court Judge ก็เพราะว่ารัฐบาลไว้วางใจมาก ถ้ามีเรื่องยุ่งเหยิงอะไรต่างๆ เช่นเมื่อกันข้าพเจ้าเล่าถึงเรื่อง John Belcher ซึ่งถูกกล่าวหาว่ารับสินบนและเรื่องอะไรต่างๆ แทนที่รัฐบาลจะตั้งกรรมการขึ้นสอบสวน รัฐบาลอังกฤษมักจะตั้งผู้พิพากษาคณะเดียวไปสอบสวน โดยให้สอบสวนเหมือนอย่างดำเนินการในศาล ให้เบิกความเบิกพยานอะไรต่างๆ เมื่อเร็วๆ นี้ ท่านคงจำได้เครื่องบิน Comet ตกหลาย ๆ ลำ ชักจะตกใจกัน เขาก็เอาผู้พิพากษามาสอบสวน อีกอย่างหนึ่งก็คือเขาให้เงินเดือนสูงมาก เพราะฉะนั้นประชาชนก็ไว้วางใจว่าคงไม่มีคอร์รัปชัน Lord Chief Justice

ได้เงินเดือนปีละ ๑๐,๐๐๐ ปอนด์ คือเท่ากับ ๖๐๐,๐๐๐ บาท หรือ ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน High Court Judge ได้เงินเดือนปีละ ๘,๐๐๐ ปอนด์ต่อปี หรือ ๔๘๐,๐๐๐ บาทต่อปี คือ ๔๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน ผู้พิพากษา County Court ซึ่งพิจารณา คดีแพ่งโดยมาก บางทีก็ได้เป็นประธานของศาล Quarter Session ได้ปีละ ๓,๐๐๐ ปอนด์ หรือ ๑๘๐,๐๐๐ บาท แปลว่า เมื่อได้เงินเดือนมากแล้วก็เห็นจะไม่โกง อีกอย่างหนึ่งก็คือความประพฤติส่วนตัว ข้าพเจ้าไปอยู่อังกฤษ ๓๔ ปี ไม่เคยได้ยินเลยว่าผู้พิพากษาคอนไทน์ประพฤติไม่ดีในทางส่วนตัว แปลว่าไม่มีมลทินเลย ในทางส่วนตัว ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าอยู่อังกฤษ ๓๔ ปี มีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นเกี่ยวกับ ผู้พิพากษาเรื่องเดียว คือฆ่าตัวตาย มีผู้พิพากษาคอนไทน์แก่แล้วฆ่าตัวตาย ได้ ความว่าเหนื่อยมากทำงานมากเกินไป เส้นประสาทเสียก็เลยฆ่าตัวตาย และนอกจากนั้นแล้วก็ไม่เคยปรากฏเลยว่า ผู้พิพากษาทำอะไรที่เป็นมลทิน จนกระทั่ง คอนอังกฤษเดียนั้น ถ้าเป็นความในคดีอาญาแล้วในศาล Assize บางจังหวัด สมมุติว่ามีคดีอาญา ๒๐ คดี จะเห็นว่ารับสารภาพเสีย ๑๔ หรือ ๑๕ คดี มีผู้ความเอา ลูกขุนเข้ามาพิจารณา ๑ หรือ ๒ คดี เพราะเขาบอกว่าไปให้ผู้พิพากษาคัดสิน ดีกว่า ไว้ใจผู้พิพากษามากกว่า สำหรับคดีแพ่ง ซึ่งเลือกเอาได้ว่าจะให้ผู้พิพากษาคอนไทน์หรือเอาลูกขุนตัดสิน เดียนนี้มีคนเลือกเอาผู้พิพากษาไม่เอาลูกขุนถึง ๘๐% เพราะว่าเขาเชื่อผู้พิพากษามากกว่า จะเห็นได้ว่าเขาสร้างกันมาอบรมกันมาดี อย่างไรเป็นเวลานาน เพราะฉะนั้นขอสรุปความว่า คอนอังกฤษถึงแม้ว่าตามที่ได้ อธิบายตอนต้นว่าได้เสื่อมไปแล้วก็จริงในกรณีบางอย่าง แต่ในการนับถือกฎหมาย นั้นยังมีอยู่มากกว่าชาติอื่นๆ ทั้งนี้เพราะ:-

๑. กฎหมายส่วนมากดี ประชาชนพอใจ และเขารู้สึกว่า เมื่อไม่พอใจ ก็ไปร้องทุกข์กับสภาได้

๒. ตำรวจดี มีเสียบ้างก็จริง แต่ถูกลงโทษแรงมาก ตำรวจผิดแล้ว จะถูกลงโทษเป็นทวีคูณของคนอื่น ตำรวจทำผิดไม่ได้

๓. ความนับถือผู้พิพากษาคตามที่ข้าพเจ้าได้บรรยายมาแล้วว่าเป็นเพราะเหตุใด.

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับ
(www.library.coi.go.th)

พิชิต ไร่พิภพนิเวศกรพิชิตราชสีห์จำกัด(น.ส.ท.ข้าววิสาข์) ๕๖/๗-๘ ถนนสุรนารี นครราชสีมา
ภายใต้ลิขสิทธิ์ ตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๒๕๖๓ ๒๕๖๓

ผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครราชสีมา

นายสุพรรณพ กองวารี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.cmu.ac.th)

นายประเทือง วรรณพงษ์
ผู้พิพากษา

นายช่วง ไชย कुमार
ผู้พิพากษา

นายประพันธ์ ผลดาบ
ผู้พิพากษา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ธรรม
(www.library.coi.go.th)

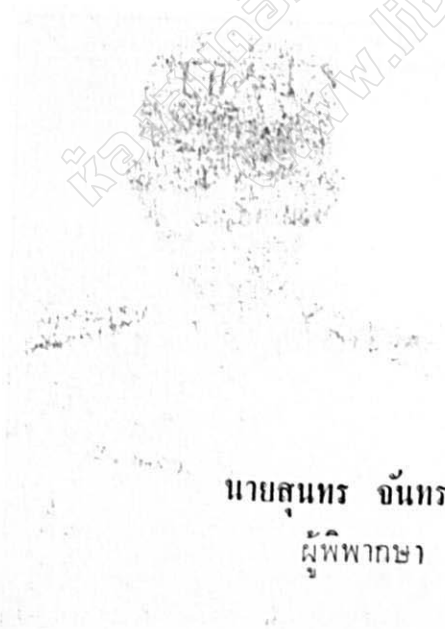
นายเฉลิม การปล้มจิตต์
ผู้พิพากษา

นายไกร บุญยักติ
ผู้พิพากษา

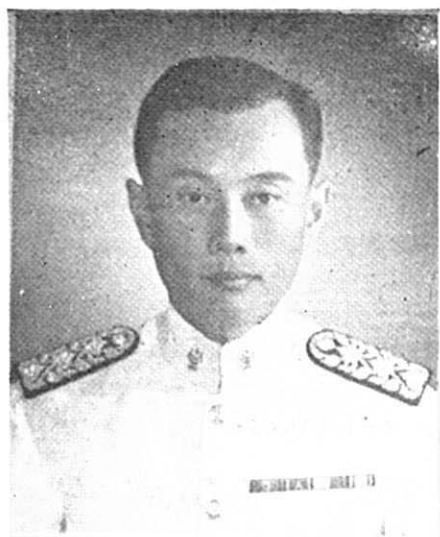

นายสมัคร สวรรธทรัพย์
ผู้พิพากษา

นายสุนทร จันทระศักดิ์
ผู้พิพากษา

นายคิลปนัย มุ่งถิ่น

ผู้พิพากษา

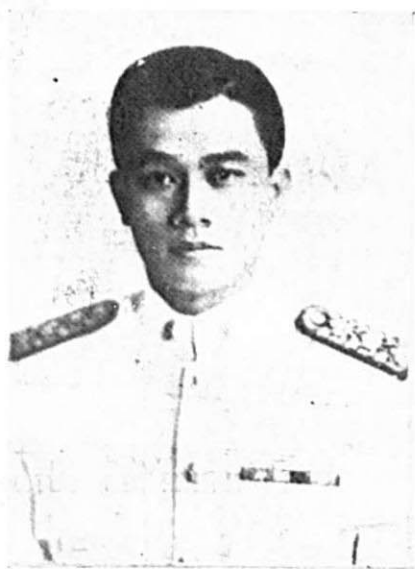
นายส่งศักดิ์ เปรมวุดิ

ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาศาลแขวงนครราชสีมา

นายสุเทพ วรรณแสง
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายจรัส อุดมวรชาติ
ผู้พิพากษา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.go.jud.go.th)

นายพิน บุญรอด
เจ้าศาลจังหวัดนครราชสีมา

นายบุญชู สารา
เจ้าศาลแขวงนครราชสีมา

นายไพศาล โกติน
หัวหน้าธุรการ
สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๓

รำลึกถึงความหลัง

เกษม เพ็ญเทศ

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นปีที่ผมมาอยู่เป็นทนายความที่จังหวัดนครราชสีมา และ
ก็อยู่เรื่อยมาจนบัดนี้ ดังนั้นผมจึงได้พบและคบหาบุคคลในกระบวนการยุติธรรม
หลายรุ่นหลายท่านด้วยกัน ซึ่งบัดนี้ยังมีชีวิตอยู่ก็มี ถึงแก่กรรมไปแล้วก็มาก โดย
ที่ผมบังเอิญเป็นคนเกิดในราศีตุลย์ ผมจึงมีความเห็นโดยบริสุทธิ์ใจว่า ในการ
ปฏิบัติหน้าที่ทนายความนั้น ผมได้รับแต่ความเป็นธรรม แม้คดีบางเรื่องของผม
จะแพ้ แต่ผมก็ไม่เคยนึกเสียใจเลย เพราะผมได้พบเห็นด้วยตนเองแล้วว่า อัน
ความยุติธรรมนั้นมีอยู่จริง ๆ มีมานานแล้ว และจะมีอยู่ตลอดไป

ชีวิตของการเป็นทนายความมา ๒๒ ปีเศษ ทำให้ผมได้มีประสบการณ์
มากพอๆ ทั้งในและนอกศาล ในการปฏิบัติหน้าที่ในศาล คือเวลาว่าความนั้น
เป็นระยะเวลาที่เคร่งเครียดที่สุด แต่กระนั้นก็ตาม นาน ๆ ที่ก็ยังมีความขบขัน
แทรกเข้ามาจนได้ จนทำให้บรรยากาศในห้องพิจารณาคดีคลายไปในทางที่มีไมตรี
จิตมิตรภาพยิ่งขึ้น ผู้ก่อให้เกิดการขบขันนั้นมาจากทุกฝ่าย ทั้งเรื่องทั้งในและนอก
ศาลที่ผมจะเล่าให้ฟังในฉบับต่อไป

ก่อนอื่นผมขอเรียนว่า เรื่องที่จะเล่านี้เป็นเพียง ๑ ใน ๑๐๐ เรื่องเท่านั้น
เพราะหน้ากระดาษจำกัดประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง บางเรื่องก็ไม่เหมาะ
ที่จะเปิดเผยในที่นี้ เรื่องทุกเรื่องเกิดระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ ส่วน
บุคคลในเรื่องนั้น จนบัดนี้ผมก็ยังนึกไม่ออกว่าใครเป็นใคร

- ๑ -

คืนนั้น เวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น.

“นายกรับ ๆ ๆ” เสียงร้องเรียกอยู่ที่หน้าประตูบ้านหลายครั้ง พอจำเสียงได้ว่าเป็นลูกความของตน นายก็ลุกไปเปิดประตูรับด้วยอาการไม่พอใจ

“แกมาอะไร ตึกคั่นป่านนี้แล้ว ไม่รู้จักเวล่ำเวลา” นายอุ

ลูกความยกมือไหว้ “ขอโทษเถอะครับ ที่มารบกวนเวลาหลับนอนของท่าน แต่ผมจำเป็นต้องมา เพราะจะรีบกลับ ก็ว่า ผู้พิพากษาเรื่องของเราสั่งให้ผมเอาเงินมาให้ท่านครับ” ว่าแล้วก็ยื่นซองขาว ๆ หนัก ๆ ให้นาย แล้วก็เลยลากลับ พอเปิดซองดูนายก็หายง่วงและหายโมโห เพราะในนั้นมีแต่ใบแดง ๆ ทั้งนั้นถึง ๕,๐๐๐ บาท

รุ่งขึ้นได้ความว่า ลูกความคนนี้ได้เอาเงินจำนวนนี้ไปให้ท่านผู้พิพากษาท่านหนึ่งถึงบ้านพัก เพื่อให้ท่านชักสโนให้ความของแกชนะ แต่ท่านไม่ยอมรับเงิน โดยท่านบอกว่า เงินเดือนท่านมีพอกินพอใช้แล้ว และเรื่องคดีของแกนั้น ท่านก็จะให้ความเป็นธรรม ตอนท้ายท่านพูดว่า “ให้แกเอาเงินจำนวนนี้ไปให้นายของแกเถิด เพราะเขาเป็นคนช่วยแก”

ลูกความถือว่า คำพูดตอนท้ายของท่านผู้พิพากษาเป็น “คำสั่ง” จึงได้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ผลที่สุด - - - นายสบาย

- ๒ -

เนื่องจากท่านหัวหน้าศาลท่านหนึ่ง ท่านเป็นคนดีพร้อม ดังนั้นเมื่อ
มารดาของภรรยาของท่านถึงแก่กรรมลง บรรดาผู้พิพากษาอัยการและทนายความ
จึงได้พากันไปเผาศพหลายคืน และก็พากันอยู่ตลอดคืน ตอนกลางวันก็มาทำงาน
กันตามปกติ วันแรกๆ ก็คืออยู่ พอมาวันหลังๆ คณะเพื่อนสภกัซังว่ง เหตุ
จึงเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีอาญาเรื่องหนึ่ง

- ผู้พิพากษา - “ ให้อัยการ พยานโจทก์มาไหม ? ”
- อัยการ - “ มาพร้อมครับ ผมขอสืบผู้เสียหายก่อน ”
- ผู้พิพากษา - “ ทนายจำเลยจะว่ายังไง ”
- ทนายจำเลย - “ โจทก์อยากสืบ ก็สืบครับตามใจโจทก์ ”
- ผู้พิพากษา - “ ฟังรายงาน ” แล้วท่านก็อ่านรายงานพิจารณา
“ วันนั้นดักสืบพยานโจทก์ อัยการโจทก์ จำเลยและ
ทนายมาพร้อม โจทก์แสดงว่าพยานโจทก์มาแต่ผู้
เสียหายปากเดียว นอกนั้นไม่มาศาลโดยไม่ทราบเหตุ
ขัดข้อง ขอเลื่อน ทนายจำเลยไม่ค้าน อนุญาตให้
เลื่อนไปสืบพยานโจทก์ในวันที่ตามตกลงกัน ให้
โจทก์นำพยานมาศาลในนัดหน้าให้จงได้ ” แล้ว
ผู้พิพากษาก็ลงบัลลังก์ไป
- อัยการ - “ ? ? ? ? ”
- ทนายจำเลย - “ ? ? ? ? ”
- หมายเหตุ :- รายงานพิจารณานั้น ผู้พิพากษาท่านเขียนมาจากข้างในแล้ว

- ๓ -

- ผู้พิพากษา - “ว่ายังไรทนายโจทก์ วันนี้ขอเลื่อนคดีอีกวัน”
- ทนายโจทก์ - “ขอรับใต้เท้า ภริยาโจทก์คลอดบุตร ไม่มีใครดูแล โจทก์จึงไม่สามารถมาศาลได้”
- ผู้พิพากษา (ฉงน) - “แต่ก่อนเมื่อเดือนที่แล้วทนายโจทก์ก็ขอเลื่อน โดยอาศัยเหตุนี้เหมือนกัน ศาลขอถามซักทีเถอะ ภริยาโจทก์คลอดบุตรทุกเดือนรึยังงั้น”
- ทนายโจทก์ (อีกอึก) - “ขอรับ แต่ันักที่แล้วภริยาหลวง มานักนี้ภริยาน้อยขอรับ”
- ผู้พิพากษา - “เอาละเลื่อนก็เลื่อน แต่ฉันชักหน้าภริยาเก็บของโจทก์ เกิดคลอดบุตรอีก ศาลจะไม่ให้เลื่อนอีกนะ”
- ทนายโจทก์ (โผล่อก) - “ขอรับ”

- ๔ -

วันนี้ดูเหมือนจะเป็นวันที่ ๓๑ ธันวาคม

เจ้าของบ้านพักหลังหนึ่งได้เชิญบรรดาผู้ที่สนิทสนมกันประมาณ ๑๐ คน ไปกินเลี้ยงส่งท้ายปีเก่ารับปีใหม่ การกินเลี้ยงวันนั้นรู้สึกสนุกสนานครึกครื้นมาก เพราะมีแต่กันเองทั้งนั้น ตอนหัวค่ำการกินเลี้ยงดูเหมือนจะเนือยๆ ไม่ค่อย ผาดโผน แต่พอตกตอนดึก ก็ย้ายไปกินบนบ้าน เสียงก็ซัดงังขึ้นๆ ตาม

จำนวนขลุ่ยราแม่โขงที่หมดไปๆ. ควันบุหรืโขม่งเหมือนโรงสี ขดเน้นเป็นเวลา
ก็สองแล้ว ไกร่วงก็นอนไป ไกรยังมีแรงอยู่ก็กินไปและดื่มไป เพราะเจ้าภาพ
ท่านไม่อื่น ทั้งนี้ขอเพียงว่า ทุกคนจะต้องอยู่จนสว่างเพื่อรอรับอรุณของปีใหม่
แขกทั้งหลายก็ดื่มกินฉลองศรัทธาเจ้าของบ้านอย่างไม้อื่นเหมือนกัน ตอนนั้นนัก
เล่นทานก็เล่าจนหมดไส้หมดพุงจนไม่มีอะไรจะเล่า นักกระเช้าเข้าแขกก็กระเช้า
จนทั่วทุกตัวคนจนหมดเรื่อง บรรดาผู้ที่ยังไม่หลับนอนก็ชักจะง่วงเสียแล้ว ห้า
ก็ยังไม่แจ้ง บรรดาภาศุคอุคคพิกล พอตีฟ้าได้บันดาลให้คนปัญญาดีคนหนึ่ง
กิดขึ้นได้ และร้องขึ้นมาว่า “เล่นไฟแก่งวงกันเถอะว้ย” พอสิ้นเสียงชักชวน
ท่านทั้งหลายทั้งปวงซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นก็ร้อง “สาธุ” ขึ้นพร้อมกันเป็นเอกฉันท

การเล่นไฟได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว ที่นี้เสียงก็ยิ่งกังขขึ้นอีก

พอได้เวลาประมาณที่สามครึ่ง แขกบ้านใกล้คนหนึ่ง แต่ไม่ได้รับเชิญ
ก็ปรากฏตัวเงิบๆ ข้างวงไฟ แขกผู้นั้นมาแต่เมื่อไรไม่มีใครรู้ เพราะมืดแต่มืด
กันอยู่ บังเอิญหาไฟคนหนึ่งมองเห็น จึงพูดว่า “ท่านอธิบก็ขึ้นมา” ท่านนั้นเอง
คนทั้งวงไฟก็เงิบกริบเหมือนถูกมนต์สกด และวงไฟก็ทำท่าจะเลิก เขาไฟบางคน
ก็ออกทำไปบัสสาวะ

“ไม่ต้องเลิกๆ” ท่านอธิบก็พูด “ผมเองก็อยากเล่นไฟเหมือนกัน
แต่หาหาไม่ได้ วันนี้อยู่พร้อมเพรียงกันเถิด ทั้งผู้พิพากษา อัยการและทนาย ผม
จะขอร่วมวงด้วยคน”

ว่าแล้วท่านก็นั่งร่วมวงเล่นไฟด้วย สังเกตดูท่านสนุกสบายมาก แต่หาไฟ
อื่น ๆ ตอนนั้นชักเล่นน้อยๆ กล้ายๆ กับไม่เต็มใจเล่น ก่อวงไฟจะลาโรงเมื่อ

รุ่งอรุณของวันใหม่ ท่านอธิบดีได้พูดว่า “ต่อไปนี้ให้พวกเราเล่นกันทุกวันนี้
ผมจะได้มาเล่นด้วย” ว่าแล้วท่านก็ไป ขาไฟทั้งหลายได้แถมองคากัน แต่ไม่มี
ใครพูดอะไร ได้แต่ถอนใจเอือกใหญ่

ทั้งเท่านั้นมา การเล่นกีฬาในร่มแบบนี้ไม่มีอีกเลย บัดนี้ท่านอธิบดี
ผู้สันทัดจักษุเจนกับปัญหาชีวิตและการสังคม ได้ล่องลับไปแล้ว ส่วนขาไฟประวั
ติศาสตร์ครึ่งนี้ยังอยู่ครบบริบูรณ์ แต่ก็นักตวงไม่ได้อีกแล้ว เพราะต่างคน
ต่างอยู่คนละหัวเมือง

- ๕ -

วันนี้ ท่านนายความมีชื่อผู้หนึ่งอารมณ์ดีเป็นพิเศษ เพราะพอตื่นเข้า
ขึ้นมา ก็มีความใหม่เข้าสำนักงานถึง ๓ เรื่อง เป็นคดีอาญาทั้งนั้น คดีแต่ละเรื่อง
ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่าลักทรัพย์ โดยที่ญาติผู้ต้องหาได้ขอร้องให้ช่วยประกันให้
ด้วย ทนายจึงเรียกนายประกันอาชีพ ๓ คนมา ส่งให้ยื่นประกันคนละเรื่อง
ทนายก็รอฟังข่าวอยู่ที่สำนักงาน

ตอนบ่ายนายประกันทั้ง ๓ คน ก็มารายงานผลของการยื่นประกันต่อทนาย

นายประกันคนที่ ๑ “เรื่องลักควายของผมประกันไม่ได้คอกครับ เพราะ
ท่านสั่งว่า ลักทรัพย์ซึ่งมีคุณต่อชาวนาอันเป็นกระดูกสันหลังของชาติ จึงไม่
อนุญาต”

นายประกันคนที่ ๒ “เรื่องลักช้างก็ประกันไม่ได้เหมือนกัน ท่านว่า
ผู้ต้องหาลักสัตว์ใหญ่ใจองอาจ ไม่อนุญาตให้ประกัน”

ทนายเกาห้วยิก ๆ แล้วหันไปสบตานายประกันคนที่ ๓ ซึ่งใช้ให้ไปประกัน
เรื่องผู้ต้องหาว่า ลักไม้ซีกไฟกลักเกี้ยว นายประกันคนที่ ๓ ยิ้มอาย ๆ แล้วพูดว่า
“ของमत่านว่า ลักเล็กชะโมยน้อย ไม่อนุญาต”

หมายเหตุ :- การประกันตามเรื่องที่เล่ามานี้ เป็นการยื่นประกันชั้นพนักงาน
สอบสวน

- ๖ -

ผู้พิพากษา - “คดีนี้เป็นคดีฟ้องหย่า คดีมีทางตกลงกันได้ ในนัดก่อนศาล
ก็ได้สั่งแล้วว่า ให้ทนายโจทก์จำเลยนำคู่ความมาศาลให้พร้อม
เหตุใดคู่ความถึงไม่มา”

ทนายจำเลย - “เรื่องนี้ กระผมใคร่ขอให้ทนายโจทก์แสดงตามที่รู้เห็นมา”

ทนายโจทก์ - “กระผมขอประทานอภัยด้วย เพราะจะต้องกราบเรียนศาลตาม
ความจริง ก็คือว่า ตัวโจทก์จำเลยทั้งสองทราบนัดของศาลแล้ว
ว่า นัดพร้อมกันที่ศาลในวันนี้ และก็ได้ออกเดินทางจากอำเภอบัวใหญ่มาในเมืองแล้ว ขณะนี้ทั้งคู่พักอยู่ห้องเดียวกันที่โรงแรม
กิจไพบูลย์หน้าธนาคารออมสิน ผมอุทิศสำห้ไปศาลให้มาศาล
ก็ไม่ยอมมา และไม่ยอมเปิดประตูห้อง แดงทั้งคู่ยังพูดว่า
ทนายอย่ามายุ่งในเรื่องของเรา กระผมก็เลยไม่รู้จะทำยังไง
ครับ”

ผู้พิพากษา - “ตอนพ้องนะ”

ทนายโจทก์ - “ขอรับ”

ทนายจำเลย - “บอกแล้ว เรื่องเซงชวย ชาวบ้านอย่าไปยุ่ง”

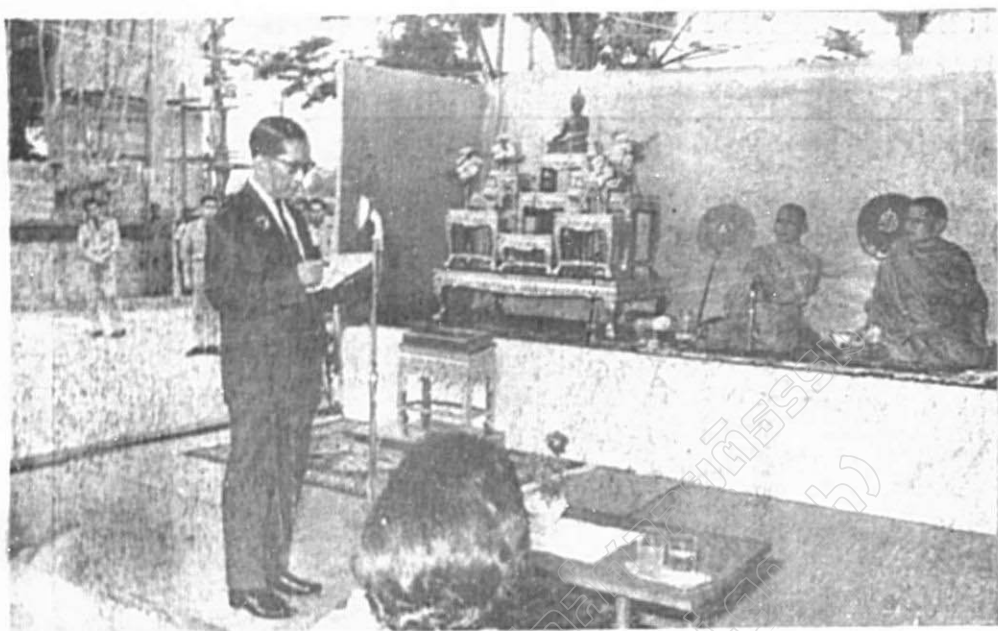

๑ ใน ๑๐๐ ของเรื่องเก่าที่ผมนำมาเล่าใหม่นี้ จำต้องขอยุติแต่เพียงเท่านั้น ผมหวังว่า หากผมมีอายุยืนยาวอยู่ต่อไปอีกจนกระทั่งเปิดอาคารศาลหลังใหม่แทนหลังเก่า ซึ่งสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ผมคงจะได้มีโอกาสเล่าเรื่องใหม่ๆ ให้ฟังอีกเป็นแน่ แต่คงไม่ใช่เรื่องขณะนี้ เพราะยังไม่ใช้ความหลังที่สดชื่น ●

ภาพในวันประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

นายสุธี โรจนธรรม อ่านรายงานเสนอประธานพิธี

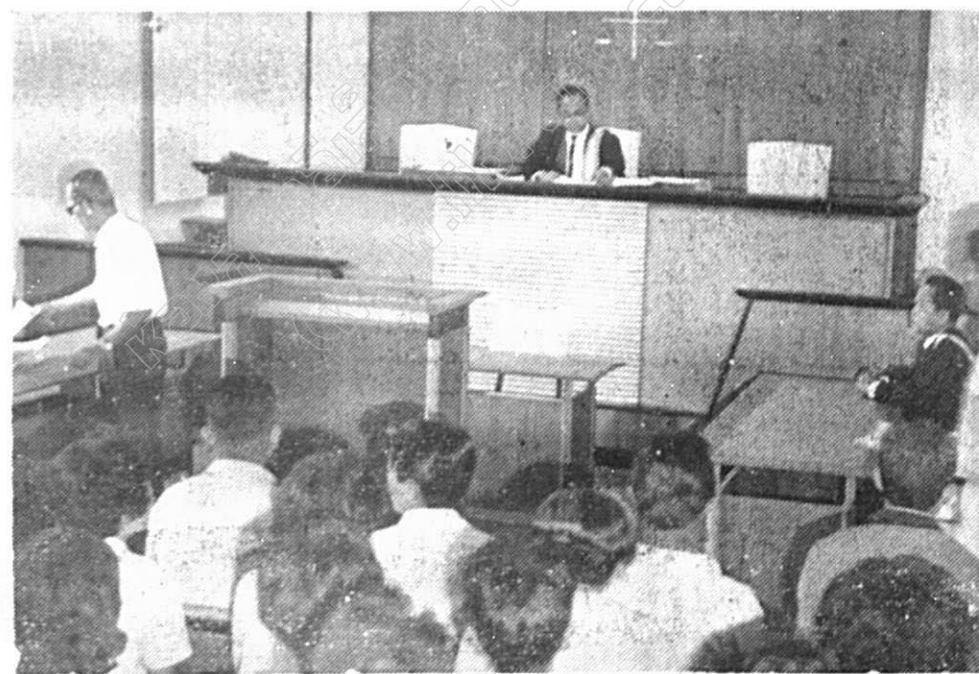
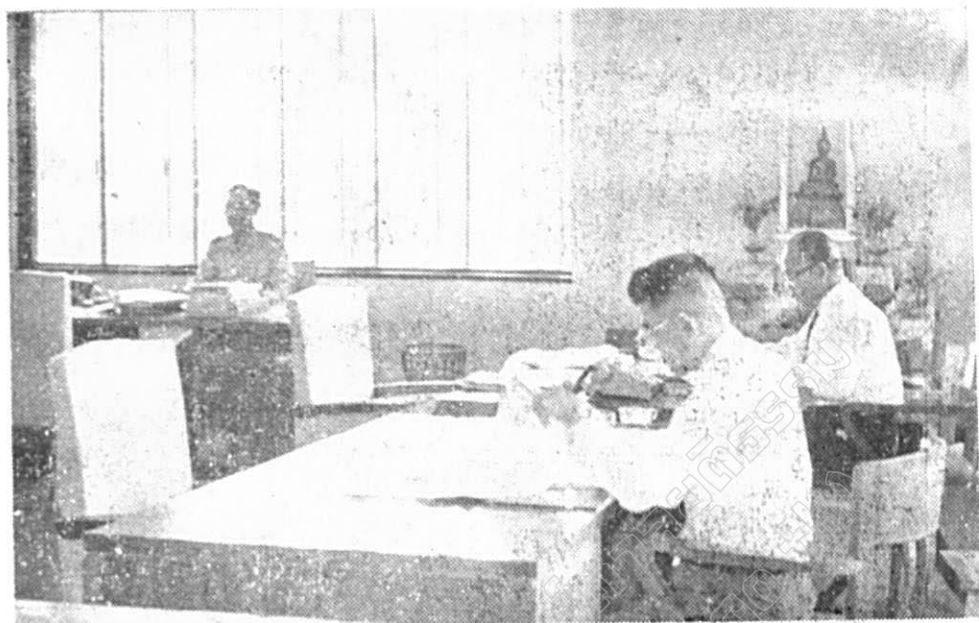
นายกำธร พันธูลาก ประธานในพิธีกล่าวขอบคุณ และเริ่มแผ่นศิลา

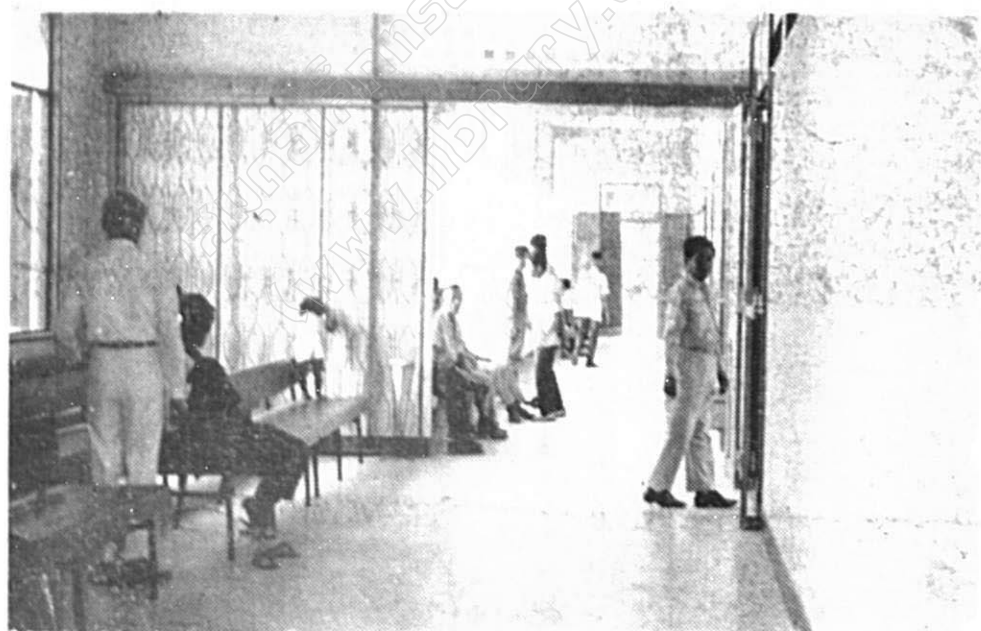
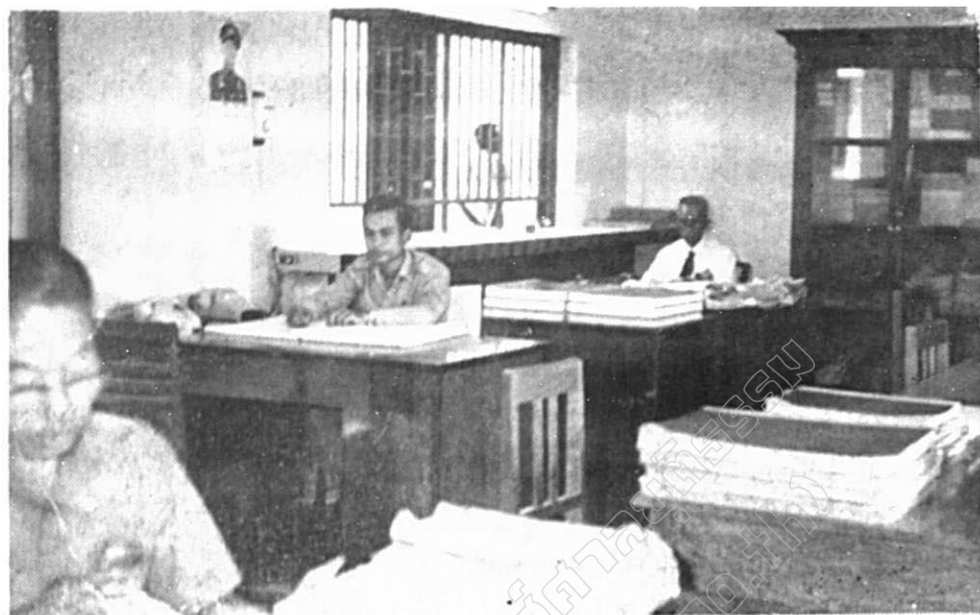
(บน) นายกำธร ทัศนุลาภ กำลังวางศิลาฤกษ์
 (ล่าง) ส่วนหนึ่งของศาลใหม่ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว

ภายในห้องทำงานของผู้พิพากษาศาลจังหวัด บนอาคารศาลใหม่

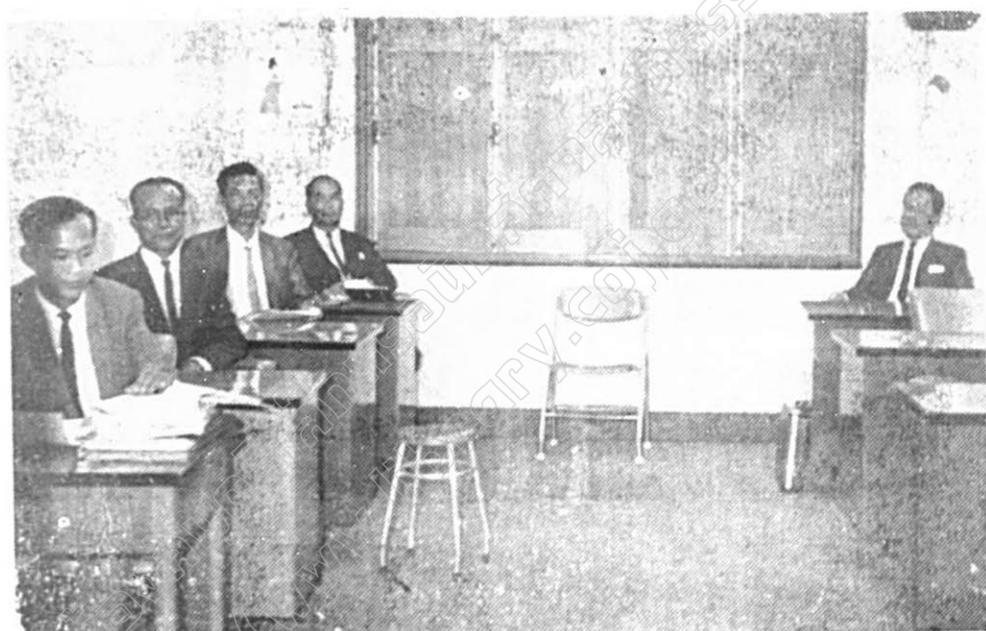

(บน) ห้องทำงานผู้พิพากษาศาลจังหวัด
(ล่าง) บัลลังก์ศาลใหม่

(บน) ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ

(ล่าง) บนระเบียงอาคารศาลใหม่

ห้องพักของนายจวบ ชื่นโกให้ใช้เป็นพิเศษ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)